

SZAKDOLGOZAT

Máté Dávid

Szőlész-Borász mérnök BSc

**Georgikon Keszthely
2023**

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Georgikon Campus
Szőlész-Borász mérnök BSc Szak

A Balatoni Borrégió borturizmusa

Belső konzulens: **Dr. Szabó Péter**
Egyetemi adjunktus

Készítette: **Máté Dávid**
FK1375
Levelező

**Intézet/Tanszék: Szőlészeti és
borászati intézet szőlészeti tanszék**

Georgikon Campus
2023

Tartalomjegyzék

1.	BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS	4
1.1.	TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA	6
2.	SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	7
2.1.	A BALATONI BORRÉGIÓ BEMUTATÁSA	7
2.2.	BORVIDÉKEK ÉS JELLEMZŐIK	10
2.2.1.	<i>Badacsonyi Borvidék</i>	10
2.2.2.	<i>Balatonboglári Borvidék</i>	11
2.2.3.	<i>Balaton-felvidék</i>	12
2.2.4.	<i>Balatonfüred-Csopak</i>	14
2.2.5.	<i>Nagy-Somló</i>	14
2.2.6.	<i>Zalai borvidék</i>	16
2.3.	A BALATONI BORRÉGIÓ TURIZMUSA	17
2.4.	BALATONI BORRÉGIÓS TANÁCS	18
3.	ANYAG ÉS MÓDSZERTAN	20
3.1.	BORHOTELEK KÉRDŐÍV	20
3.2.	A BALATONI BORRÉGIÓ BORTURIZMUSÁNAK SWOT ELEMZÉSE	21
3.3.	BALATONI BORRÉGIÓ UTAZÁSI SZOKÁSAI	25
3.3.1.	<i>Általános és boros utazás összehasonlítása</i>	25
3.3.2.	<i>Honnan tájékozódnak a célpontokról a turisták</i>	28
3.4.	INTERJÚ SZÁLLÁSADÓVAL, BORÁSZATTAL	29
3.5.	KÉRDŐÍV A BALATONI BORRÉGIÓ BORTURIZMUSÁRÓL	31
3.6.	BORFESZTIVÁLOK TURISZTIKAI ÉS GAZDASÁGI HATÁSAI	37
4.	VIZSGÁLATI EREDMÉNYEK ÉS KIÉRTÉKELÉSÜK	39
4.1.	MAGYARORSZÁGI BORUTAK	39
5.	KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	43
6.	ÖSSZEFOGLALÁS	46
7.	SZAKIRODALOM JEGYZÉKE	47
8.	MELLÉKLETEK	49

1. Bevezetés és célkitűzés

Mit is nevezünk bornak? Szaknyelven kifejezve a bor a szőlő bogyós gyümölcsének erjesztéssel készült alkoholos ital. Emellett ez a szó rengeteg dolgot magába foglal, mert nem csak egy alkohol tartalommal rendelkező itlról beszélhetünk, hanem az egész élet körüli kultúráról, hagyományokról, a mögöttes szakmai tudásról.

Magyarország borvidékeiben igen csak bővelkedik. 7 borvidéket különíthetünk el egymástól országunkban, melyek összesen 22 borvidéket ölelnek fel, melyek mindegyike kiemelkedő történelmi háttérrel és kultúrával rendelkezik. (Kozma Pál 1991)

A magyarországi bortermelés kezdetét egészen a római korig lehet visszavezetni, ugyan is az akkori Pannónia területén kezdtek el a római földbirtokosok szőlőt telepíteni és bort készíteni. Ez alapozta meg azt a tudást és elhivatottságot, melyhez párosulva az ország természeti adottságai, létrehozták a magyarországi borkultúrát és annak sokszínűségét. (dr. Mészáros Gabriella)

Dolgozatomban bemutatom a hazai borturizmus, azon belül a Balatoni borrégió borturizmusának jelenlegi helyzetét és azt, milyen potenciál rejlik benne. Kifejtem milyen jelentősége van hazánkban a bortermelésnek és milyen kapcsolatban áll e gazdálkodási forma a turizmussal. Különböző bortermelő vidékek miként értek el eredményeket a turizmusban, mit nyújtanak az odalátogató vendégek számára, kiemelten a balatoni borrégiók.

Kutatásomhoz készíték egy kérdőívet, mellyel a 18 évnél idősebb korosztályt szeretném megcélolni és kideríteni, mi alapján választanak úticélt.

A kérdőív és a kutatás fontosabb mérföldkövei:

- Milyen gyakran szokott utazni?
- Mekkora szerepet tölt be a Balaton, mint turisztikai célpont?
- Utazási cél kiválasztásánál szerepet játszik-e a bor?
- Járt e már bortermelő vidékeink egyikén?
- Mik azok a tényezők, amik fontosak az utazás során? Látnivalók? Elhelyezés? Gasztronómia?
- Látogatja-e a hazai borfesztiválokat?
- Járt e már nyitott pincenapokon?
- Milyen megfigyelései vannak az utazó közönségnek a borturizmusról?

A kutatásom eredményessége érdekében elkészített kérdőív mellett megosztanám személyes tapasztalataimat a témában, valamint a balatoni régióban termelő borászatok képviselőinek véleményét megismerni a témával kapcsolatban, valamint milyen meglátásaik, tapasztalatik vannak a borturizmus fejlődéséről és jelenlegi helyzetéről az adott régióban.

Mindezek mellé készítek egy SWOT elemzést, melynek elemzésével egy hozzávetőleges képet kaphatunk a régió jelenlegi helyzetéről a turizmusban, valamint arról, mik azok a gondos területek, amin fejleszteni, javítani kell.

1.1. Témaválasztás indoklása

Szakdolgozatom témájaként a borturizmust és annak helyzetének vizsgálatát választottam, ezen belül is a Balatoni borrégiót. Választásom azért esett e vidékre, mert itt élek és itt dolgozom, de emellett rengeteg turisztikai célpont veszi körben tavunkat, amelyek többsége számos borrégióink egyikén található.

Munkám során körbejártam a Balatont és annak számos települését, melyek önmagukban is elbűvölőek és tele vannak remek lehetőségekkel az ide látogató vendégek számára. Vonzerői közé tartozik a tó vize mellett az északi oldalon végig húzódó Bakony, mely a dunántúli középhegység része, ami számos túrázónak és kalandvágyónak biztosít gyönyörű helyeket.

A természeti adottságok mellett, ha nem is az ország, de számomra a legszebb szőlőskertek és pincészetek ezen a vidéken találhatóak. A hegyek oldalain végig futó szőlőültetvények sora szinte a Balatonban végződik, másutt a hegyek ölellésében nyújtanak szemet gyönyörködtető látványt.

A természeti vonzerők és adottságok mellett, kiemelendő a régió borászaik tevékenysége. Nem csak jó borokat készítenek, hanem kihasználva a Balatont turisztikai célponttá tették magukat különböző beruházásokkal, összefogással és rendezvények útján.

Utána járok, hogy a borturizmusban milyen helyet foglalnak el a borhotelek, és miként járulnak hozzá a gazdasági és turisztikai fejlődéshez.

Dolgozatomban erre szeretnék kitérni, milyen fejlődésen esett át a borturizmus a Balatoni régióban, hol tart jelenleg ez az ága a turizmusnak, valamint milyen úton, milyen eseményeken ismerheti meg az ide látogató turista a helyi borászati és termékeiket.

Milyen jövőkép előtt áll a régió, hogyan lehetne a Balaton vonzásából részben kiszakadni és elérni azt, hogy a borok és a termelő vidékek legyenek az elsődleges célpontok, valamint javaslatot tennék a szezonálitástól való elszakadásra.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. A Balatoni Borrégió bemutatása

A Balaton körüli hat borvidék a Badacsonyi, a Balatonboglári, a Balaton-felvidéki, a Balatonfüred–Csopaki, a Nagy-Somlói és a Zalai egy közös borrégiót alkot, összesen több mint 9000 hektárnyi területen. Jellegzetes fajta az olaszrizling, de olyan különlegességek is megtalálhatók a borrégióban, mint a kéknyelű vagy a juhfark. (Bede Béla: Magyar borvidékek, 2013)

A szőlőültetvényeknek kifejezetten kedvező a Balaton környezete és mikroklímája. Mint Közép-Európa legnagyobb kiterjedésű tava, a Balaton rengeteg visszaverődő napfényt, megfelelő páratartalmat és hűvösebb nyarakat eredményez, így megteremtve egy sajátos éghajlatot. A Balaton medencéjét a környező hegységek, a hideg szelektől óvó Bakony északról, illetve a Zalai- és a Somogyi-dombság öleli körbe. Földtanilag sokszínű, egyaránt megtalálhatók a vulkáni eredetű, bazaltos, mészkőmálladékos rétegek, mint a löszös, barna és vörös erdőtalaj, a dolomit vagy a pannon homok. (Dlusztus Imre: Balaton borrégió, Szeged, 2015)

Bár a Balatont sokan elsősorban a nyári pihenés és a vizes kikapcsolódási lehetőségek miatt keresik fel az ide látogató turisták, Közép-Európa legnagyobb tavának környéke rengeteg túrázó, pihentető és gasztronómiai programot is kínál. Legyen szó egy bakancsos túrázásról a Balaton-felvidéki tanúhegyeken, a Bakony erdei kincseinek felfedezéséről vagy a Balatoni borrégió borvidégeinek bejárásáról, különleges a talaj adottságait ízében és tartalmában visszaköszönő borokat találunk. (Dr. Bodnár L. – Borvidékek a kárpát medencében, Bodnár és Társa, 2007, Eger)

Az olaszrizling a borrégió legelterjedtebb és leghíresebb fajtája, mely szépen tükrözi a termőfajta jellegzetességeit. A Balaton északi partján elhelyezkedő Balatonfüred–Csopaki borvidéken különösen elegáns, finom letisztult savú borok készülnek a fajtából, ezek a régió zászlósborainak tekinthetők. (Mészáros Gabriella, Rohály Gábor: Magyarország híres borvidékei, Eger, 2012)

A Badacsonyi borvidék tekintetében a Balaton víztömege, a Balaton-felvidéki tanúhegyek által kialakított egyedi éghajlat és a bazalt jellegzetes ásványi összetétele biztosítja az itt készített borok tartalmas, testes megjelenését. A borvidéken termelt borok étellel teliek, elegánsak, kiteljesedtek, lehetnek édes érzésűek és ásványosan sósak egyöntetűleg, vagy akár kesernyések is ízvilágukat tekintve. A badacsonyi borkultúra történetében a legnagyobb elismerést a kéknyelű

A Balaton-felvidéki borvidék meglehetősen meleg mikroklímája és csodás tájai miatt igazán romantikus úti cél lehet a párok számára is egyaránt. A Balaton északi részének dombjai és hegyei között, természetvédelmi területeken át, kis falvakkal tűzdelt részein találjuk meg a borvidéket. A hosszú, meleg ősz és a hűvösebb esték hatására a szőlők testesebb borra érnek a szüret napjáig. A Balaton déli oldalán elterülő Balatonboglári borvidék mellett, hogy az egyik legnépszerűbb üdülőtérületet foglalja magában, több érdekességet és lehetőséget tartogat magában. A borvidék vékony és könnyed fehérborokat, valamint elegáns vörösborokat kínál. Emellett érdekessége, hogy a pezsgőkészítés alapanyagainak számító fajtáknak is kiváló termőhelyeül szolgál, így nem véletlen, hogy az ország legismertebb pezsgőgyára is itt építette fel márkáját a BB. (INTERNET1)

A Balatontól északi irányba haladva feltűnik a Nagy-Somlói borvidéknek otthont adó, csonkakúp alakú vulkáni tanúhegy. Ez a borvidék az ország egyik legkisebbike, ám egyedi természeti adottságait és jellegzetes talajösszetételét tekintve Tokaj mellett a legizgalmasabb borvidéke. A határozott terroir jellegnek köszönhetően a somlói bor mindig elsősorban „somlói”, és csak azt követően olaszrizling vagy a borvidék legjelentősebb fajtája, a nászéjszakák borának is nevezett juhfark. (Kozma Pál, 2001)

8

2.2. Borvidékek és jellemzőik

2.2.1. Badacsonyi Borvidék

A Dunántúl középső részén a Balaton északi partján terül el a Tapolcai és Káli- medencében a Balatoni Borrégió középső részén a Badacsonyi borvidék. A Badacsonyi Borvidék kiemelt termőhelyei: Badacsony, Szigliget, Gulács, Tóti- hegy, Szent György- hegy, Csobánc, Hajagos.

Szőlőtermesztésre alkalmas terület a borvidéken, a termőhelyi kataszter osztályba sorolása szerint, az összes lehetséges telepítési terület 4236 ha, melyből I. osztályú termőterület 3722 ha. A jelenlegi beültetett és szőlőtermesztésre használt terület 1790 ha, ebből 1500 ha-on termelnek szőlőt.

Ábrahámhegy, Badacsonytomaj, Badacsonytördemic, Balatonrendes, Balatonszepezd, Gyulakeszi, Hegymagas, Káptalanfő, Kisapáti, Kővágóörs, Nemesgulács, Raposka, Révfülöp, Salföld, Szigliget, Tapolca azok a szőlőtermesztő területek, települések, amelyeknek a szőlőkataszter szerint I. és II. határterületei teszik ki a fent említett számszerűsített adatokat. (Mészáros Gabriella, Rohály Gábor: Magyarország híres borvidékei, Eger, 2012)

A Badacsonyi hegyvidék védett déli lejtőknek köszönhetően a területen uralkodó szubmediterrán mikroklíma nagyban hozzájárul a kiváló borok készítéséhez. A terület alapkőzete pannóniai agyag és homok pliocén bazalt, amelyeken bazaltmáladékkal kevert vályogos barna erdőtalajok alakultak ki az évezredek során.

Jelenleg a legnagyobb területen termesztett szőlőfajták a következők:

- Olaszrizling, Rajnai rizling
- Szürkebarát
- Rizlingszilváni
- Kéknyelű
- Traminer
- Ottonel muskotály

Általánosságban elmondható a területről, hogy szinte kizárólag fehér bor termő vidék. Az itt termesztett szőlőre és boraira jellemző a kedvező lejtőszögnek és a sok napsütésnek köszönhetően magas cukortartalom, ami kiváló minőségű borokat eredményez. A borokról jellemzően elmondható, hogy kerek, teltek, sokszor alkoholban gazdagok. A magukra adó pincékben jellegzetes minerális, ásványos ízjegyekkel is találkozhatunk, valamint jó évjáratoknál sokszor előfordul a késői szüret. Jellemző a borok magas maradékcukor tartalma és az aszúsodás is előforduló tényező. Néhány badacsonyi borász nem csak a hegy és a környezet megmentését, de a hagyományosnak mondható fajtaszerkezet némileg időszerű változatának visszaállítását is célul tűzte maga elé. Ennek köszönhető, hogy ma már ismét találkozhatunk zöldülő Pinot Noir, Kékfrankos, és a Cabernet ültetvényekkel Badacsonyan. (Bényei Ferenc: Szőlőtermesztés, Mezőgazdasági kiadó. 1999, Bp.)

2.2.2. Balatonboglári Borvidék

A Balaton déli oldalán terül el Somogy megye északi területein, Zamárditól Balatonkeresztúrig, délen Andocs és Tab vonaláig bezárólag. Egyaránt ehhez a borvidékhez tartozik a Balatonkeresztúrtól délre elterülő Kéthely és Marcali között lévő szőlővidék. (Dlusztus Imre: Balaton borrhéj, Szeged, 2015)

A Balatonboglári Borvidéken megtalálható 9,984 hektár nagyságú szőlőtelepítésre alkalmas területből 8,156 hektár sorolható I. osztályba, mely több mint a háromnegyedét teszik a teljes termőterületnek. A jelenleg hatályos szabályozás szerint a Balatonboglári Borvidék ezekre a területekre terjed ki a települések kataszter szerinti I. és II. osztályú határterületeire:

- Balatonlelle körzet: Andocs, Balatonboglár, Balatonlelle, Balatonendréd, Balatonőszöd, Balatonszabadi, Balatonszemes, Gyugy, Karád, Kőröshegy, Kötcse, Látrány, Lengyeltóti, Ordacsehi, Somogytúr, Szőlád, Szőlősgyörök, Víz, Zamárdi, Ságvár
- Marcali körzet: Balatonberény, Balatonkeresztúr, Böhönye, Hollád, Kéthely, Marcali, Somogysámson,

A terület éghajlata általánosságban enyhének, bizonyos években viszont kifejezetten melegnek mondható. A napsütéses órák száma átlagosan eléri az évi 1950- 2000 órát, az átlagos csapadék mennyiség 600- 800 mm között alakul. Nem jellemzőek a kiugróan magas, vagy alacsony hőmérsékleti értékek, így az évjáratok közötti ingadozás viszonylag alacsony. (INTERNET¹)

Alapkőzetéről elmondható, hogy agyagos-homokos üledék, melyeket a hajdani Pannon-tó ülepített le. Ezeket később negyedidőszaki lösz fedte be, majd ezen alakult ki a szőlőtermesztésnek ma jó alapot nyújtó lejtőlösz és vályogtalaj. Önálló szelekcióban ma a balatonboglári, szőlőskislaki, szőlősgyöröki, kőröshegyi, sinai- hegyi borokat ismerhetjük. A Balatonboglári Borvidék hagyományosan mind fehér, mind vörösbor szőlőknek kedvelt termőhelye volt a történelemben, mára viszont a fehér szőlők aránya nagyobb. Jellemző szőlőfajták: (Dr. Bodnár L. – Borvidékek a kárpát medencében, Bodnár és Társa, 2007, Eger)

- Királylányka
- Chardonnay
- Zöld veltelini
- Merlot
- Kékfrankos
- Cabernet Sauvignon

Jellegzetesnek mondható az itt termelt borokra, hogy a jellege és minősége talán a legnagyobb mértékben függ a termesztésmódtól valamint a hozamoktól, összehasonlítva más borvidékkel. Fehér és vörösborokban egyaránt találunk üde, könnyű egyényári borokat kerek savakkal és jó gyümölcsösséggel, ugyanakkor találkozhatunk kifejezetten nehéz fahordós érleléssel is, magas alkohol tartalmú, kiváló fehér és vörösborokkal egyaránt. (Bede Béla: Magyar borvidékek, 2013)

2.2.3. Balaton-felvidék

A Balaton-felvidéken Keszthelytől egészen Zánkáig húzódó területet foglalja magába ez a borvidék. Kivételt képez a badacsonyi borvidék, mely önálló borvidékként van nyilvántartva. Három körzetre tagolható:

- Káli-medence nyugati, és északi része alkotja a Káli körzetet
- A Balatonederics-lelencei körzet a keszthelyi- hegység keletterületéig tart
- A cserszegi körzet ugyanezen hegység- déli és nyugati dűlőit foglalja magába.

A teljes szőlőtermő terület 5,164 ha, viszont ebből jelenleg csak 1,497 hektár van szőlőművelés alatt. (Dr. Bodnár L. – Borvidékek a kárpát medencében, Bodnár és Társa, 2007, Eger)

Az egyes körzetekhez tartozó szőlőtermesztő települések:

- Káli körzet: Balatonhenye, Hegyesd, Köveskál, Mindszentkápa, Monostorapáti, Szentbékáll
- Balatonederics-Lelencei körzet: Balatonederics, Lesencefalva, Lesenceistvánd, Lesencetomaj, Nemesvita, Sáska, Zalahaláp
- Czerszegi körzet: Balatongyörök, Csabrendek, Czerszegtomaj, Gyenesdiás, Hévíz, Rezi, Sümeg, Várölgy, Vonyarcvashegy

A hegyek ölelésének köszönhetően ezen a területen is a Badacsonyhoz hasonló kellemes szubmediterrán éghajlat a jellemző. (INTERNET1)

Alapkőzetében a körzetekre jellemző a triász dolomit, mészkő és márga, a Káli medence területén pedig a pliocén bazalt. Jellegzetesnek mondható itt a vulkáni törmelékkel kevert barna erdőtalajok.

Legnagyobb termőterülete és legrégebb hagyománya az Olaszrizlingnek ezen a borvidéken van. Ezt a Chardonnay és a Szürkebarát követi szorosan. Rizlingszilvánt, Traminít, Zöld veltelint szintén nagy mennyiségben termelnek a gazdák a Balaton-felvidéken. Alapvetően fehér bortermő vidék, bár a filoxéravész idején a teljes termelés mintegy kétharmadát vörösbor tette ki. A lesencei körzetben a Pinot Noir termesztése több mint száz éves múltra vezethető vissza. (Bényei Ferenc: Szőlőtermesztés, Mezőgazdasági kiadó. 1999, Bp.)

A három Balaton-felvidéki körzet közül a legjellegzetesebb vonásokkal talán a Káli-medence borai bírnak. Ásványos jegyei, jelentős savtartalmuk keményebb jellemes borokat eredményez, habár a megfelelő mennyiségű alkohol ezt jól ki tudja egyensúlyozni. Általánosságban elmondható, hogy a Balaton-felvidék borai hosszú élettartamúak, sokáig élvezhetők a fogyasztók számára. Alkoholtartalmuk és savkészségük alkalmassá teszi őket hosszabb fahordós érlelésre. (Bede Béla: Magyar borvidékek, 2013)

2.2.4. Balatonfüred-Csopak

A Balaton északi oldalán, a Balaton-felvidéken Zánkától Balatonalmádiig terül el a borvidék, melynek teljes termőterülete 6341 ha, ebből elmondható, hogy 5792 hektár I. osztályú. A ténylegesen beültetett szőlőtermesztésre hasznosított terület 2143 ha.

A termőterület körzeteinek fontosabb települései:

- Balatonfüred- csopaki körzet: Alsóörs, Aszófő, Balatonakali, Balatonalmádi, Balatonfőkajár, Balatonfüred, Balatonkenese, Balatonszőlős, Balatonvilágos, Csopak, Dörgicse, Felsőörs, Lovas, Mencshely, Örvényes, Paloznak, Pécsely, Tihany, Vászoly

Éghajlata szélsőségektől mentes, kedvező lejtőszög és a domborzati tagoltság jellemzők, ami miatt igen kedvező mikroklímájú területek is létrejöttek. A talaj tekintetében változatosság és összetettség jellemző. A kristályos palán perni vörös homokkövön, negyedidőszaki löszön, erdőtalajok fordulnak elő, a triász mészkövön, dolomiton, márgán rendszina talaj alakul ki. (INTERNET1)

A csopaki és balatonfüredi borok jellegzetes, erőteljes savtartalma ennek a meszes talajnak a köszönhetően alakul ki a borban.

A borvidék elsődlegesen fehérbort termő terület, bár ez nem volt mindig így, a XIX. század híradásai vörösborok termeléséről is megemlékeznek. Jelenlegi elosztásban az Olaszrizling mellett, melynek ültetett területe a borvidéken a legnagyobb (820 ha) jelentős mennyiségű a Rizlingszilváni az utóbbi másfél évtizedben pedig megnőtt a Chardonnay részaránya is. (Csoma Zsigmond: A szőlő és a bortermelés története, Eger, 2012)

Jellemzően fehér bortermő vidék. Olaszrizlingjei a régió zászlósborainak tekinthető. A terület összességében kiválóan alkalmas divatosnak tartott hűtött erjesztéssel készült borok készítésére, emellett értékesebbnek tűnnek azok a tételek, melyek hosszabb érlelést kaptak, és egyéniségüket jobban meg tudták őrizni. (Bede Béla: Magyar borvidékek, 2013)

2.2.5. Nagy-Somló

A Dunántúl közepén Pápa és Sümeg között a Kisalföld keleti határán terül el ez a borvidékünk. Szőlőtermesztésre alkalmas területek a borvidéken, a termőhelyi kataszter osztályba

sorolása szerint összesen 1142 ha, melyből a jelenlegi szőlővel beültetett terület 832 hektár, amiből 737 ha-on kizárólag fehérszőlő fajtákkal foglalkoznak a gazdák. (INTERNET1)

Nagy-Somló borvidék körzeteinek fontosabb települései:

- Somlói körzet települései: Boba, Somlójenő, Somlószőlős, Somlónásárhely.
- Kissomlyó-Sáphegyi körzet települései: Borgáta, Celldömölk, Kemeneskápolna, Kissomlyó, Mesteri, Sitke településeknek a szőlő kataszter szerint I. és II osztályú határrészei.

Szárazföldi éghajlat jellemző a területre, a nyugatról és északról érkező hidegebb légtömegek hatását a kiváló fekvése és a kedvező déli irányú lejtőszögekkel képesek ellensúlyozni a termelők. Termőtalajára jellemző a vulkanikus eredetű bazalttörmelék, löszvályog, bazalt alapú lejtőtörmelék és tufamálladék. (Bede Béla: Magyar borvidékek, 2013)

Termesztett szőlőfajták:

- Olaszrizling (legnagyobb mennyiségben)
- Chardonnay
- Furmint
- Hárslevelű
- Juhfark
- Tramini
- Rizlingszilváni

Különlegessége a borvidéknek, hogy csak fehérbort adó vidék. Jellegzetesen sajátos ízjegyeit az itt termő borok a talajnak és a kizárólagos fahordós érlelés eredményeként köszönhetik. Ízvilágukban gyakorta megjelenik a minerális, ásványos, tűzköre emlékeztető sós jelleg és az ászokolásnak köszönhető mikro oxidációs illatanyag. A borok legtöbbjét kétéves érlelés előtt nem érdemes kóstolni, mivel ekkor kezdenek kibontakozni a benne rejlő jellegzetességek.

A jellemzően magasabb savtartalom itt nem fajtafüggő, ezt is mutatja, hogy a somlói savak az olaszrizlingben szinte ugyanúgy jelen vannak, mint a tramini borokban. (Mészáros Gabriella, Rohály Gábor: Magyarország híres borvidékei, Eger, 2012)

Az itt termelt és készített boroknak az ajánlott fogyasztási hőmérsékletük magasabb a megszokottnál, 14-15°C körül mozog ez az érték. Próbakő, ízválasztó, a tanúságtevő és még ki tudja ilyen jelzőkkel, lehet illetni a somlói borokat.

Elsősorban ezen a területen, de a más borvidégeinken, mint például Hegyalján és Badacsonyan is készítenek olyan borokat, amelyek külön elbírálást igényelnek. Hétköznapi nyelven a „titkok borainak” is lehetne nevezni őket, mert csak akkor lebbentik fel fátylukat, ha értünk a nyelvükön. (Dr. Bodnár L. – Borvidékek a kárpát medencében, Bodnár és Társa, 2007, Eger)

Ezeknek a boroknak mindaddig nincs esélyük az őket megillető piaci helyük elfoglalására, amíg a hűtött erjesztéssel, fájélesztővel készített borokkal együtt bírálják a somlói borokat. Azok a borok, amelyek elegendő érlelést kaptak, kinyitás utáni levegőztetés és kissé magasabb hőmérsékleten történő kóstolás esetén nemes ízeikkel nagy meglepetést okozhatnak a fogyasztónak. (Bede Béla: Magyar borvidékek, 2013)

2.2.6. Zalai borvidék

A borvidékhez tartozó községek, települések elszórtan találhatók a Zalai- dombság területén és a Keszthelyi hegység északnyugati lejtőin.

Teljes területe: 6079 ha, amelyből 4107 hektár I. osztályú besorolást kapott. A rendelkezésre álló területnek mintegy egynegyede 1524 hektár van beültetve szőlővel. Közigazgatásilag Zala megyéhez tartozik a borvidék. ([INTERNET1](#))

A Zalai borvidék körzeti felosztása:

- Balaton melléki körzet: Bérbaltavár, Csáford, Dióskál, Egeraracs, Galambok, Tarabonc, Kallósd, Nagyrada, Nemessándorháza, Orosztony, Pakod, Pölöske, Sármellék, Szentgyörgyvár, Vindornyalak, Vindornyaszőlős, Zalabér, Zalakaros, Zalasabar, Zalasántó, Zalaszentgrót.
- Muravidéki körzet: Bak, Becsehely, Borsfa, Eszteregnye, Homokkomárom, Lenti, Letenye, Magyarszerdahely, Miháld, Murarátka, Muraszemenye, Nagykanizsa, Rigyác, Sand, Söjtör, Szécsi- sziget, Tormafölde, Tótszentmárton, Valkonya, Zajk

Éghajlata kevésbé szélsőséges, hőmérsékleti viszonyait tekintve a magyarországi átlagnál jóval hűvösebb időjárás a jellemző. Az itt lehullott csapadék mennyisége országosan a legmagasabb, éves átlaga a Mura vidékén elérheti a 900 mm. Talajösszetételére jellemző a barna erdő talaj és löszös vályogtalaj, ahol terem a szőlő. (Bényei Ferenc: Szőlőtermesztés, Mezőgazdasági kiadó. 1999, Bp.)

Legnagyobb területen termesztett szőlőfajták:

- Rizlingszilváni
- Zöld veltelini
- Chardonnay

Egyértelműen fehérbort adó szőlőtermő terület. A Királylányka, a Rajnai rizling, és Zalagyöngye termőterülete összesen nem éri el a 100 hektárt, valamint a kékszőlővel beültetett területek nagysága mindössze 96 ha. Újabban Tokaj-Hegyaljáról áttelepített Furmintból is kiváló borokat készítenek a termelők. (Mészáros Gabriella, Rohály Gábor: Magyarország híres borvidékei, Eger, 2012)

Mindegyik körzetében a legjellemzőbb az illatban gazdag, nagytestű, sokszor minerális jegyeket mutató bor, évjáratonként kevés maradék cukortartalommal. Célszerű hosszabb ideig érlelni, mégpedig azokat, amelyek szabályozott terheléssel, érett alapanyagokból készültek. Jól áll nekik a hosszabb pihentetés, a teljes ízgazdagságuk általában 4-5 éves korukra fejlődik ki teljesen. (Bede Béla: Magyar borvidékek, 2013)

2.3. A Balatoni borrégió turizmusa

Mint ahogy az ismert, Magyarország legnagyobb turisztikai vonzereje és látványossága legnagyobb természetes tavunk a Balaton. Csodálatos természeti adottságai és különleges mikroklímája és élővilága csábítja évről évre a hazai és külföldi turisták ezreit egész évben. Ezen adottságok hatásai mutatkoznak az itt termelt borokban, melyek kiemelkedő helyet foglalnak el a hazai borpiacon. Az elmúlt években egyre szorosabb kötelék alakult ki a turizmus és a bor között, melyek ma már kéz a kézben járnak és haladnak a fejlődés útján. (dr. Harsányi Dávid: Hazai borturizmus kutatás, Magyar bor személyesen, 2021)

Ennek a fejlődésnek köszönhetően egyre több olyan esemény jött létre, melyek arra hívatottak, hogy a régióban tevékenykedő kisebb nagyobb borászatok nedűit bemutassák, ezzel

egyidejűleg a környéket megismerve fedezzék fel a vendégek a Balaton csodálatos látványosságait és gasztronómiai remekeit.

Mivel a turizmushoz nem elegendő a kiváló borok kóstolása és a lélegzetelállító helyszínek felfedezése. Szükséges a vendégek igényeinek megfelelő elszállásolás, ahol feltöltődhetnek, kikapcsolódhatnak. (Oroszi Viktor György: Szőlő, bor, turizmus, Pécs, 2015)

Ennek szellemében a régió nagyobb borászatai a feldolgozó üzemük közelében szálláshelyeket alakítottak ki különböző stílusokban, hogy minden igényt ki tudjanak elégíteni a turizmus elvárásai alapján.

Megszülettek a Borhotelek, melyek feltöltődést, gasztronómiai élményt és aktív kikapcsolódást biztosítanak a vendégek számára.

2.4. Balatoni Borrégiós Tanács

A balatoni borrégiós tanács azért jött létre, hogy a működési területéhez tartozó borvidékek közös érdekeit összehangolja, azt összefogja és képviselje. A Balaton Borrégióban társult, egymással szomszédos és földrajzi egységet képező Balaton körüli megyék borvidékei, meghatározott termőhelyről származó egységes földrajzi megnevezésű minőségi borokat hozhassanak forgalomba ellenőrzött és szabályozott körülmények között, a bortörvény előírásainak megfelelően.

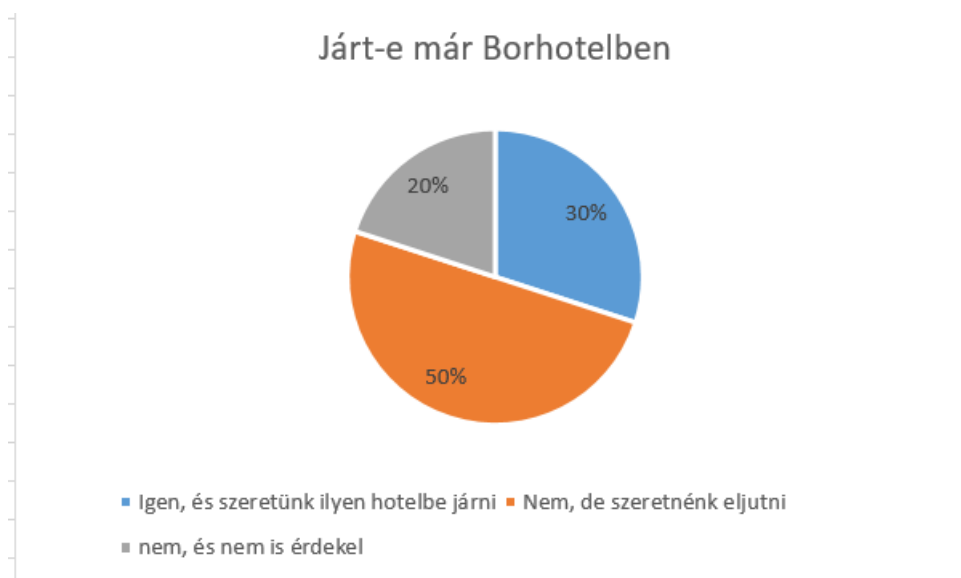
Egy közös marketing tevékenység kialakítása, melynek célja egyúttal a működési területéhez tartozó borvidékeken termelt borok hírnevének megőrzése és gyarapítása. A tagok által termelt jó minőségű termékek előállításának, a termelői érdeket tükröző értékesítési feltételek kialakításának, és a borászat gazdaságosságának segítése.

A területéhez tartozó borrégiók szőlészeti és borászati termelői által végzett tevékenységhez fűződő közös érdekek figyelembevétele, azok védelme, valamint az általuk előállított termékek színvonalának növelése, termékeik piacon való szereplésének javítása. Borrégió arculatának kidolgozása, szakmai és erkölcsi célok, alapok megerősítése, a borrégió szőlőtermelőinek, bortermelőinek és borkereskedőinek érdekvédelme, valamint az integrációk támogatása. (INTERNET2)

3. Anyag és módszertan

3.1. Borhotelek kérdőív

Kérdőívben kérdeztem meg a 18 és 60 év közötti utazó közönséget, melynek egyik kérdése a borhotelekre és azok szolgáltatásaira irányult. A megkérdezettek az adott kérdésre adott válaszaik alapján készítettem el az alábbi diagrammot:

3. ábra: Saját készítésű diagramm

Ahogy az a diagrammon is látszik, a válaszadók többsége (50%) még nem járt hasonló szálláshelyen, de szeretne elmenni és élvezni az előnyeit. Vannak, akik rendszeresen járnak, vagy már jártak egy alkalommal Borhotelben, és vannak akiket „sajnos” nem is érdekel (20%).

A másik ehhez a témához kapcsolódó kérdésre, miszerint milyen véleménnyel vannak a szálláshelytípusról és annak szolgáltatásairól (melyekről pár példát fel is soroltam) igen érdekes kép alakult ki. A kérdőív kitöltői közül legtöbben a kérdésre azt a választ adták, hogy a szolgáltatások, melyeket a szálláshely kínál, érdekelnék őket, viszont a szálláshelytípust nem ismerik igazán (48%). Erre a kérdésre volt a legkevesebb negatív válasz, miszerint nem is érdekli őket sem a szálláshely sem a szolgáltatási csomag (14%). A további válaszadók bizonytalanságot sugalltak, de nem zárkóztak el a lehetőségtől, és tetszésüket fejezték ki az összetett szolgáltatási csomag iránt (38%).

Ezek alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy egyre ismertebbek az országban és a balatoni régióban is a borhotelek, és az utazni vágyók körében eladható az összetett programajánlat.

3.2. A Balatoni borrégió borturizmusának SWOT elemzése

Az alábbiakban a régióra vonatkozó SWOT elemzésben összefoglalom a térség erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit. A módszer célja, hogy a stratégiai tervezőeszközzel különböző szempontok alapján értékelni tudjuk az idegenforgalmi régiót.

4. ábra. SWOT elemzés, saját készítésű táblázat.

Erősségek	Gyengeségek
A területek változatos és jó talajösszetétele	Szezonális
Kulturális örökségek, hagyományok ápolása	Nem megfelelően kidolgozott marketingstratégia
Megfelelő időjárás és mikroklíma a jó minőségű terméshez	Borutak kapcsolata nem megfelelő
A régi időkre visszanyúló borkészítési hagyomány és tapasztalat	Borászatok közötti kapcsolatok hiánya
A Balatoni térség hírnevének növekedő tendenciája	Összetett borturisztikai csomag hiánya
Nemzetközi elismerésnek örvendő borok és borászok	Adottságok kihasználatlansága
Gasztronómiailag sokszínű vidék	A Balaton északi és déli oldalának örökös „harca”
A Tó közelsége és annak jó kihasználtsága	Borászatok, szálláshelyek, éttermek közötti szoros kapcsolatok száma alacsony
Hazai és külföldi vendégek számának növekvő tendenciája	
Megfelelően kiépített infrastruktúra	
Lehetőségek	Veszélyek
A régió borvidékeire fókuszáló marketing stratégia kidolgozása	Szezonális okozta kihasználatlanság
Borutak összefogása, a Borrégiót összefogó rendezvénysorozat kialakítása	Lehetséges fogyasztók számára ismeretlen borászatok, pincészetek

Szezonális leküzdése, éves programhelyszínné válás	Tömegtermelésben elkövetett minőség romlás
Pályázatokban rejlő lehetőségek kihasználása	Ár érzékeny fogyasztói társadalom
A partvonalától távolabbi települések bevonása az egységes borturizmusba	Jogszabályok, adatközlési szolgáltatások folyamatos változtatása
Összetett borturisztikai csomag összeállítása	Kidolgozott marketing elgondolás nem a megfelelő célcsoportot éri el
Hagyományok és a kultúra ápolása,	Nyerészkedés, kisebb termelők kiszorítása a piacról

Erősségek

A balatoni borrégió sokszínű területei és tájegységei kiváló termőtalajt biztosítanak a minőségi borkészítéshez. Kiváló minőségű és változatos talajösszetétele biztosítja, hogy a különböző bortermelő vidékek sajátos egyedi ízvilággal bemutassák boraikat, így elkülöníthetők egymástól a balatoni borok.

Fontos megemlíteni a Balaton térségének sajátos mikroklimáját, mely nagyban hozzájárul az a kész termékek minőségéhez. Kiemelendő a hagyományok és a kultúra ápolása nem csak a borászatokban, hanem a települések és a régiók körében is. Turizmus szempontjából elengedhetetlen a látványosságok folyamatos karbantartása és jellegmegőrzése az utókor számára, valamint a jeles napokra és hagyományokra épülő események és fesztiválok megrendezése. Ezek az események gazdaságilag növekvő tendenciához segítik a régió településeit, valamint nagyban hozzájárulnak a borturizmus további fejlődéséhez.

A Balatont, mint természeti adottságot ajándékként lehet kezelni a térségben, mivel önmagában is egy marketing eszköz, viszont a régió remekül kihasználja ezt és emellett megfelelő marketing stratégiával és szolgáltatásokkal teszik még kedveltebbé a térséget.

Az elmúlt évek tapasztalataiból és a statisztikákból kirajzolódik, hogy a Balaton körüli gasztronómiai térkép egyre több hellyel bővült. Nagy a választék azok számára, akik ellátogatnak a térségbe és gyönyörű panorámával, meghitt környezetben, kiváló ételekkel és borokkal szeretnék eltölteni az ebédet vagy a vacsorát. Rengeteg különböző stílusú és irányzatú hely közül válogathatnak a vendégek.

A turizmus és legfőképp a borturizmus oldaláról nézve, ez a növekvő tendencia nagyban hozzájárul az általam vizsgált turisztikai forma gyarapodásához. A Balaton egyet jelent a napsütéssel, a jó ételekkel és a kiváló borokkal. A legtöbb magára valamit adó étterem kínálatában megtaláljuk a térség bortermelőinek tételeit, sőt több hely tart borvacsorákat, ahol a helyi borászok mutathatják be boraikat. Ezek az események gazdasági szempontból mindkét fél számára előnyös együttműködés, és megalapozza a térség vállalkozásai közötti együttműködést.

Ide sorolható még a fejlett infrastruktúra, mely lehetővé teszi szinte az összes közlekedési típussal való utazást az egész tó körül.

Gyengeségek

A térség legnagyobb gyengeségének a szezonalitást mondanám. Itt élek és tapasztalom, hogy május közepétől szeptember végéig túltelítődik a tó és vidéke, majd a holt időszakban teljesen kiürül a vidék. Ennek a jelenségnek az oka véleményem szerint a régi időkből való berögződés, hogy a Balatoni szezon 3 hónapig tart. A térség jövőbeni céljai közé első helyre ennek az akadálnak a megoldását tenném, hiszen ha sikerül egész évben vonzóvá tenni a Balatont, akkor hatalmas gazdasági és érték béli növekedés érhető el.

A szezonális után a borturizmus szempontjából fontos borutak kapcsolatának szétszórtsága és laza kapcsolata áll. Meglátásom szerint ennek oka a borászatok közötti összhang és összefogás hiánya.

Nincs egy összetett szolgáltatási csomag a régió borturizmusát tekintve. Csak önálló érdekeket előtérbe helyező programokat lehet találni. Ebből is látszik, hogy hiányzik a csapatszellem a térségben.

Lehetőségek

Sok lehetőség rejtőzik még a régióban, ami nincs kiaknázva. Ehhez viszont szakemberekre és összefogásra van szükség bizonyos dolgokban. Véleményem szerint nagyobb hangsúlyt lehetne fektetni a hagyományokra és a kultúrára, amit bele lehetne építeni egy a régió borvidékeire fókuszáló marketing stratégiába. Kellene egy kapocs a borutak között, egy közös pont, akár egy letölthető térkép, ami tartalmazza az összes borutat és azok állomásait.

Szükség volna egy olyan csoportra, akik a pályázati lehetőségek közül a legnagyobb hatékonysággal tudják kihasználni a térségre irányuló pályázatokat.

A partvona 15-20 km-es körzetén kívül eső települések bevonása a turizmusba.

Veszélyek

Jelenleg a legnagyobb veszély a balatoni régióban a szezonális okozta kihasználatlanság és bezártság. Emellett még mindig vannak olyan területek, bortermelő vidékek, borászatok, akik a fogyasztók számára ismeretlenek, így vonakodva állnak hozzájuk. Sajnos megfigyelhető a tömegtermelés okozta minőség romlás mind a borokban mind a szolgáltatásokban.

Folytonos adatközlési jogszabályok változtatása nehezíti meg a turizmusban szereplők életét. Emellett a jogszabályok változtatása sem könnyíti meg a vállalkozások dolgát.

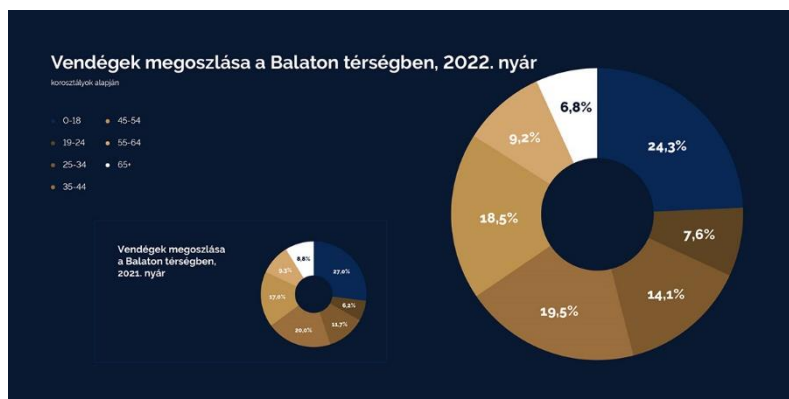
Hiába van egy jó marketing stratégia, ha nem a megfelelő célközönséget éri el vele. Nem az a cél, hogy bulizni vágyók sokasága lepje el a borvidékeket, hanem a minőségi borfogyasztók vendégül látása a cél.

Elkerülhetetlen a nyereszkesedés jelenségének kialakulása. A kisebb családi pincészetek, szálláshelyek háttérbe szorítása a nagyokkal szemben.

A világ jelenlegi helyzetét tekintve ugyanúgy hazánkban is roppant ár érzékenyvé vált a társadalom, ami nagyban befolyásolja a borturizmus eredményességét és gazdasági fejlődését.

3.3. Balatoni borrégió utazási szokásai

2022-es évben a Magyar Turisztikai Ügynökség felmérése alapján 1,7 millió turista érkezett a Balaton partjára a nyár folyamán. A tó partjára érkezett vendégek 1,1 millió vendégéjszakát töltöttek el különböző szálláshelyeken. Az elemzésből nyert ismeretek alapján a vidék teljes vendégforgalmának 41%-a köthető a Balatoni térséghez. A statisztikából kiderül az is, hogy a turisták zöme hazai vendég (75%), így elmondható, hogy a belföldi turizmus kedvelt úticélja a Balatoni régió.

5. ábra: Vendégek megoszlása 2022 nyár, Balaton térség (<https://igyutazunk.hu/cikkek/mtu-turisztika-trendriport-balaton-terseg-2022-nyar>)

A térségben nyáron a magán- és egyéb szálláshelyek szerepe volt a legjelentősebb, amelyeken a vendégéjszakák 42%-át töltötték el. Emellett fontos a szállodák szerepe (32%), további 12% a kempingek, 6%-a közösségi szálláshelyek, 5% a panziók és 3% az üdülőházak adtak.

3.3.1. Általános és boros utazás összehasonlítása

A magyarországi utazóközönség 43% évente legalább egy alkalommal megy külföldre turisztikai célú utazásra. Ez a borturistáknál jóval magasabb érték, 70% körüli. A belföldi utazók negyede egyébként soha nem utazik külföldre, ami ellenben a borturisták esetében mindössze 7,5%. A magyar turisták közel 80%-a legalább évente utazik belföldön, közel kétharmada legalább 2-3 alkalommal, és csupán 8% az, aki soha nem megy kirándulni belföldön. A borturisták mindannyian utaznak évente belföldön, 92% évente legalább 2-3 alkalommal, és 28% évente ennél többször.

Magyarország utazóközönségének több mint fele legalább évente egyszer részt vesz olyan belföldi utazáson, programon, ahol boros program is szerepel, 28% pedig többször is akár.

Elsősorban borhoz köthető belföldi utazáson a turisták 43%-a legalább évente egyszer részt vesz, amely értékek a várakozásoknál jóval magasabbnak. Ehhez képes a hazai utazók 17% nem

venne részt bortúrán, vagy olyan utazáson, ami boros programmal összekötött. A borturisták leggyakrabban (47%) évente 2-3 alkalommal mennek első sorban borhoz köthető belföldi utazásra, ezt követte az évi egy alkalom (35%).

A boros programok elutasításának a legfőbb oka a vendégek körében, hogy nem fogyaszt alkoholt, valamint az, hogy nem szereti a bort, mint italt. Emellett vannak olyanok is, akiket nem vonz a bortúra, vagy bármilyen program, ami a borhoz köthető, vagy éppen anyagi okok miatt nem tud részt venni ilyesfajta eseményen.

Az utazásra nyitott fogyasztók közel fele (48%) két éjszakát szánna egy főként borhoz köthető utazásra, több mint negyede (28%) pedig egyet. Viszonylag alacsony azok száma, akik nem töltenének el egy éjszakát sem a helyszínen (14%). Ezek alapján elmondható, hogy a boros utazásokat több napos programként képzelik el a fogyasztók, ami egyfelől lehetőség, másrészt kihívást ad a borászok és borászatok számára, hiszen elegendő tartalmas programot kell tudni biztosítani a pincészetnél, vagy a környéken. Egy ilyen típusú utazás során gyakran több pincészetet is meglátogatnának a fogyasztók, tehát az is lényeges kérdés, hogy miképpen működnek együtt egymással a borászatok. A borturisták az átlagfogyasztónál valamivel hosszabb időt töltenének el boros utazással.

Döntési szempontok az utazás kiválasztásánál

Mind a borvidék, mind a borászat kiválasztásánál viszonylag sok szempontot mérlegelnek a vendégek. A borvidékek esetében átlagosan 5, a borászatoknál 3 szempont alapján hozzák meg döntéseiket. Mind a borhoz köthető, mind az egyéb feltételek, mint természeti látnivalók, kulturális látnivalók fontos szerepet játszanak a végleges döntés megszületésében, mivel az utazók összességében egy összetett élményre vágynak.

Egy borvidék kiválasztásánál az általánosságban az 1. helyen a természeti látnivalók (52%) szerepelnek, 2. helyen a legfontosabb ismerv a borok minősége, sokszínűsége volt (51%), 3. helyen pedig a kulturális vonzerőjű látnivalók (43%) szerepelnek. A további szempontok a borvidék pincészetei (40%), a borvidéken rendezett boros esemény, borfesztivál (39%), a borvidéken rendezett egyéb esemény, fesztivál (37%).

Érdemes kiemelni az események, fesztiválok jelentőségét. A borturistákra jellemző, hogy a fontossági sorrend eltérő, a boros vonatkozású feltételek közül az 1. helyen a borok (66%), 2. helyen a borvidék pincészetei (57%) szerepelnek, és csak ezeket követik a természeti látnivalók (53%).

A borvidékeknek és pincészeteknek a borral kapcsolatos kínálat mellett kiemelt fontossággal kell kezelni és kommunikálni az utazni vágyók felé a látnivalókat és a rendezvényeket.

Helyszínválasztásnál mind az általános turisták, mind a borturisták inkább az újabb helyeket preferálják a megszokottakhoz képest. Döntéseiknél általában figyelembe veszik mások

tapasztalatait, beszámolóit, értékeléseiket, de talán jobban támaszkodnak saját elvárásaikra, élményeikre. Az átlagos turisták inkább az utazásra fordítandó keretet határozzák meg először, ezzel szemben a borturisták viszont inkább oda utaznak el, ahol számukra a legmegnyerőbb a helyszín, a kínálat, a programok és csak ez után jön szóba az anyagi keret.

A legfontosabb három szolgáltatás mind az átlagos turisták, mind a borturisták körében egyforma, viszont a borturisták nagyobb arányban részesítik előnyben az alábbi szempontokat:

- vezetett pincetúra
- borász vagy somelier által vezetett borkóstoló
- pinceáron a kereskedelmi árnál olcsóbban való vásárlás lehetősége

Emellett minden turista értékrendjében és elvárásában szerepel a programok-rendezvények, saját étterem, valamint a saját szálláshely. Legkevésbé lényegesek a gyereksarok, biciklikölcsönző.

3.3.2. Honnan tájékozódnak a célpontokról a turisták

A borturizmusban résztvevő vendégek értesülés szerzési módjai semmiben sem különböznek a normál turistákétól. Általánosságban elmondható, hogy a bevett szokás a mai világban az internetes keresés. Minden turista miután kiválasztotta, melyik vidékre szeretne utazni, rákeres az adott terület látnivalóira, éttermeire, borászataira és szálláshelyeire. Az internetes keresés mellett a másik legelterjedtebb formája az ismeret gyűjtésének a barátok általi ajánlások és élménybeszámolók. Nagyban meghatározzák ugyanis egy úticél kiválasztását a közeli ismerősök, családtagok véleménye, emellett sokan olvassák különböző oldalakon a vendég véleményeket.

Borturizmusnál tehát elmondható, hogy az elsődleges tájékozódási hely a pincészet, borászat saját honlapja, a család, barátok beszámolói. Ezek után következik a Tourinform irodák ajánlásai, programkínáló oldalak ajánlatai, szálláskereső oldalak. Érdekes módon a pincészetek közösségi médiás oldalai nem szerepelnek az első helyen, ami a mai világ egyik legmeghatározóbb marketingstratégiai célterülete.

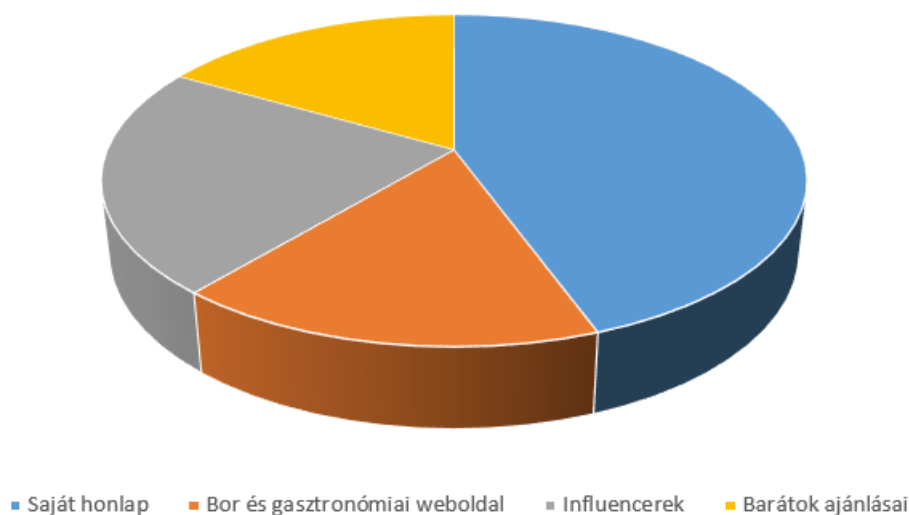
A közösségi média rengeteg tájékoztatást hordoz magával – képek, videók, hirdetések, események – ami igazából csak felkelti a lehetséges vendég figyelmét tájékoztatás morzsákkal, hogy aztán egy kattintással ellátogasson a központi honlapra, ahol bővebb leírást talál a helyről, szállásról, termékekről és a lehetséges programajánlatokról.

Az eddig említett felületek mellett a borokkal és gasztronómiával foglalkozó internetes felületek és nyomtatott sajtó is nagy szerepet tölt be az úti cél kiválasztásánál. Az olvasók tábora viszonylag kisebb, összepontosítottabb, viszont a fent már említett ajánlási módszerrel mégis életképes információhordozók lehetnek.

Még kiemelendő példa lehet a helyszín kiválasztásánál az influencerek által látogatott és megjelölt helyek felkeresése. A mai világot behálózza az internet és azok az emberek mindennapi posztjai, akik az életük szinte minden pillanatát közszemlére teszik. A benne rejlő negatívum mellett pozitív oldala is van a dolognak. Mivel hatalmas követő táborral rendelkeznek az említett személyek, így ha valamelyikük ellátogat egy pincészetbe, borászatba és feltölti helyszínmegjelöléssel az ott készült képeit, élménybeszámolóját, az nagyban növelheti az érdeklődők számát a hely iránt. Marketing szempontból óriási szerepe van.

Összességében elmondhatjuk, hogy utazás előtti tájékozódás több mint 70% összpontosítódik valamiféle internetes lehetőségre, mely nem meglepő a könnyedség és gyorsaság szempontjából, és csak 30% személyes kapcsolatokból eredő tájékozódás.

Honnan értesül információkról utazás előtt a vendég?

6. ábra: Saját készítésű diagramm

3.4. Interjú Szállásadóval, Borászattal

Kutatásom során arra kerestem a választ, hogy a borturizmusban résztvevő vendégek milyen igényekkel fordulnak a szállásadókhöz és a borászatokhoz, mennyire viselte meg az ágazatot a Covid 19 járvány, valamint milyen tapasztalatokat, észrevételeket tudnak elmondani a témával kapcsolatban.

Ennek kiderítése érdekében összeállítottam egy kérdőívet, mely 10 kérdésben foglalta össze azt, amire szerettem volna választ kapni. Megkeresésemre elmondta gondolatait a Hiláriusz vendégház tulajdonosa Káptalantótiból, kinek a szálláskiadás mellett komoly múltja van a borok világában. Másik beszélgető partnerem a Papp pincészet tulajdonosa volt Balatonszabadiból, aki szintén önzetlenül ált segítségemre és megosztotta nézőpontját és tapasztalatait a Balaton Déli oldalán tapasztalható borturizmus helyzetéről.

A két beszélgetésből leszűrten vannak hasonlóságok a szemléletükben és vannak különbségek, ami az elmondottak alapján a Balaton északi és déli oldala közötti különbségből fakadnak.

Alapvető kérdésem az volt, hogy miként vélekednek a Balatoni régió borturizmusáról, mennyire érvényesül a turizmus e válfaja térségünkben. Mindkettejük válaszából kiderül, hogy van igény a borturizmusra és felfelé ívelő pályát lehetne ábrázolni az elmúlt évek tapasztalataiból, de itt is látszik, hogy a déli oldal némi lemaradásban van az északi oldalhoz képest.

A továbbiakban arra voltam kíváncsi, hogy miként sújtotta a Covid 19 járvány a szállásadókat és a borászatokat, milyen mértékben viselte meg a borturizmust. Mindkét esetben komoly gondokat okozott a bezártság és a bizonytalanság, de főként a borászat életét nehezítette meg. Míg a szálláshelynél „csak” bezárták az ajtót és várták mikor nyithatják újra, a borászat estében a munka folyt tovább és a készletek egyre csak nőttek eladás hiányában, volt, aki a termést sem szüretelte le. Pozitívként emelték ki, hogy amint volt rá lehetőség ismét megmutatta magát a borturizmus és vállalkozó szelleműek bejelentkeztek a vendégházakba és borkóstolókra egyaránt.

Következő kérdéseimben arra szerettem volna választ kapni, hogy tapasztalatuk szerint milyen mértékben van jelen a borturizmus a régióban, milyen szolgáltatásokat keresnek a vendégek, fontos ezen a gasztronómia a bor és a szálláshely közös megléte. Ezekre a kérdésekre szinte ugyanazt a választ kaptam, részben igen. Fontos az utazó közönség számára, hogy a szálláshely rendelkezzen kapcsolatokkal borászatoknál, hogy tudjon programot kínálni. Borászat részéről előnyös lehet, ha tudnak nyújtani borkorcsolyát, esetleg komplett borvacsorát kínálnak, viszont nem annyira számottevő a szálláshely biztosítása.

Beszélgetésünk során szót ejtettünk a nyitott pincék eseményekről és a borutakról. Itt megoszlik a vélemény az események pozitív hatásáról. Míg szállásadóként az északi oldalon rossz tapasztalatokról számolt be a tulajdonos úr, szemérmetlen nyereszkeskedésről, amiért cserébe nem nyújtanak elegendőt a résztvevők, addig a déli oldalon működő borászat pozitívumot lát a dologban. Szerintük közelebb hozza az embereket a szőlőhöz és a pincészetekhez és egy jó marketinggel és összefogással nagyon eredményes és kelendő program lehet.

Szót ejtettünk a borfesztiválokról is, melyekből egyre többet szerveznek a tó körül. Mindketten pozitívként értékelik és támogatják a kezdeményezést. Mondhatom, hogy egyetértenek abban, hogy több tájegység boraival lehet megismerkedni, a kisebb pincészetek is képviseltetik magukat, valamint megismertetik a hagyományokat a nagyközönséggel.

Végezetül azt kérdeztem tőlük, milyen javaslataik, meglátásaik vannak a régió borturizmusának fejlesztéséről. Egyikük az igényességet, a minőséget és a hagyományok tisztelését

emelte ki, a másik a két oldal közötti lemaradás felzárkóztatását. Emellett fontosnak tartanak egy összetett jól kidolgozott marketing csomagot, mely segítené a régió hírnevének öregbítését.

Összességében eredményes beszélgetés volt mindkettőjükkel, őszintén beszéltek az aggályokról és a pozitívumokról. Sajnálatos módon még mindig látszik az északi és déli oldal közötti különbség, mind turizmusban mind borturizmusban. A Balaton felvidéken több nevesebb, ismertebb borvidék található (Füred-Csopak, Badacsony) emellett a déli oldalon csak a Balatonboglárt ismeri a köztudat.

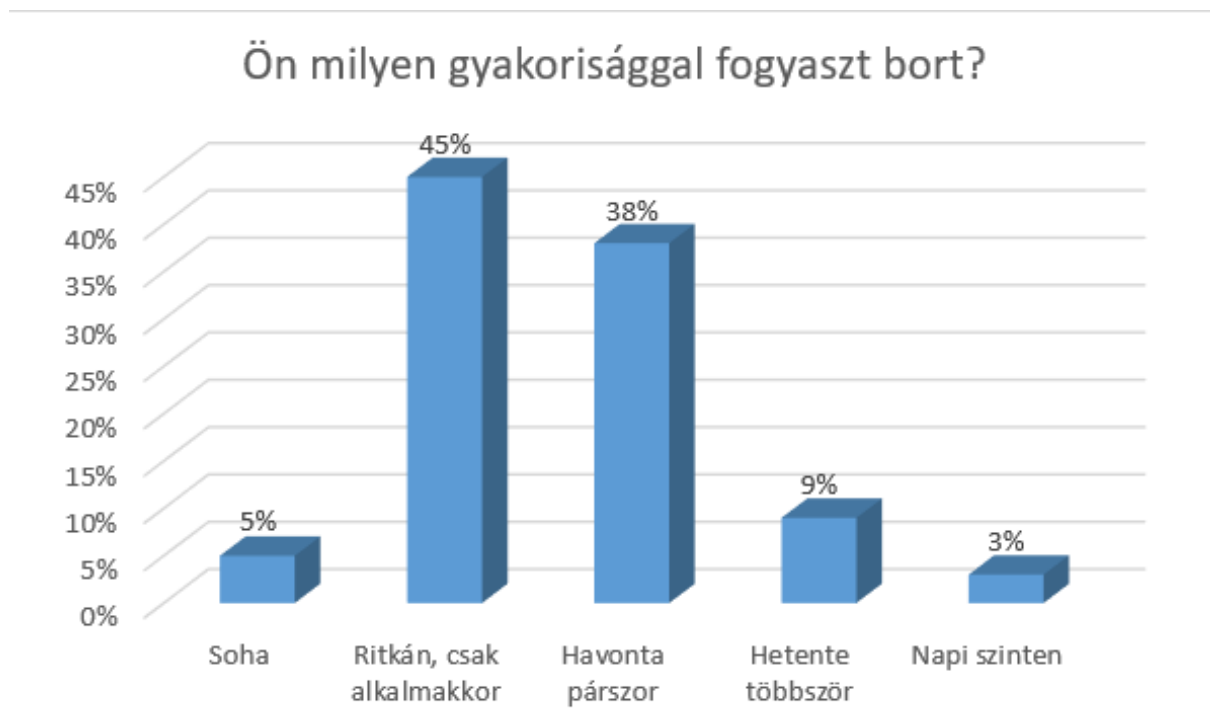
3.5. Kérdőív a Balatoni borrégió borturizmusáról

Elsődleges kutatásomhoz online kérdőívet készítettem a 18 és 70 év közötti utazó közönség számára a Balaton borturisztikai régióról, melyben a borturisztikai termékek népszerűségét és városokra gyakorolt hatását, és az iránta való érdeklődést vizsgáltam. A kérdőívet egy hét alatt 72 fő töltötte ki összesen, 38 nő és 34 férfi. A kitöltők átlagéletkora 35,2 év, ami az alábbiak szerint oszlik meg:

- 18-25 év közöttiek: 30 válaszadó
- 26-38 év közöttiek: 15 válaszadó
- 39-54 év közöttiek: 12 válaszadó
- 55-65 év közöttiek: 8 válaszadó
- 66-70 év közöttiek: 7 válaszadó

A legmagasabb iskolai végzettséget tekintve a megkérdezettek legnagyobb részének, 46,9 % van felsőfokú végzettsége, 37,8 % középfokú végzettsége és csupán 15,3 % rendelkezik valamilyen szakmai végzettséggel.

A kérdőívem első felében a megkérdezettek borfogyasztási szokásaira voltam kíváncsi, hogy milyen gyakorisággal élnek a minőségi borfogyasztás lehetőségével. A megkérdezettek válaszaiból kiderül, hogy a legtöbbjük (45%) csak valamilyen alkalom (születésnap, ballagás, karácsony stb.) keretein belül fogyaszt bort. Emellett kicsivel több, mint egyharmaduk havonta legalább több alkalommal fogyaszt bort (38%). Heti rendszerességgel a válaszadók kevesebb, mint 10 %-a (9%), és napi szinte elenyésző hányada (3%) fogyaszt bort. A bort nem szeretők tábora igen kicsi (5%). A kérdésekre adott válaszokat az alábbi diagramm jól mutatja:

7. ábra: Saját készítésű diagramm

A rendszeres borfogyasztás mellett kíváncsi voltam arra, hogy milyen fajtájú borokat részesítenek előnyben a megkérdezettek. A kérdésre a válaszok egyszerűek voltak fehér, vörös, rosé vagy nem szeretem a bort. Ezen lehetőségek közül a kérdőívet kitöltők közül magasan a fehér borok jöttek ki győztesül (48%), ezt követte a rosé borok kedvelőinek tábor (32%), a vörösbort fogyasztók igen kevesen voltak (15%), és csak páran jelezték, hogy nem kívánnak bort fogyasztani semmilyen formában (5%).

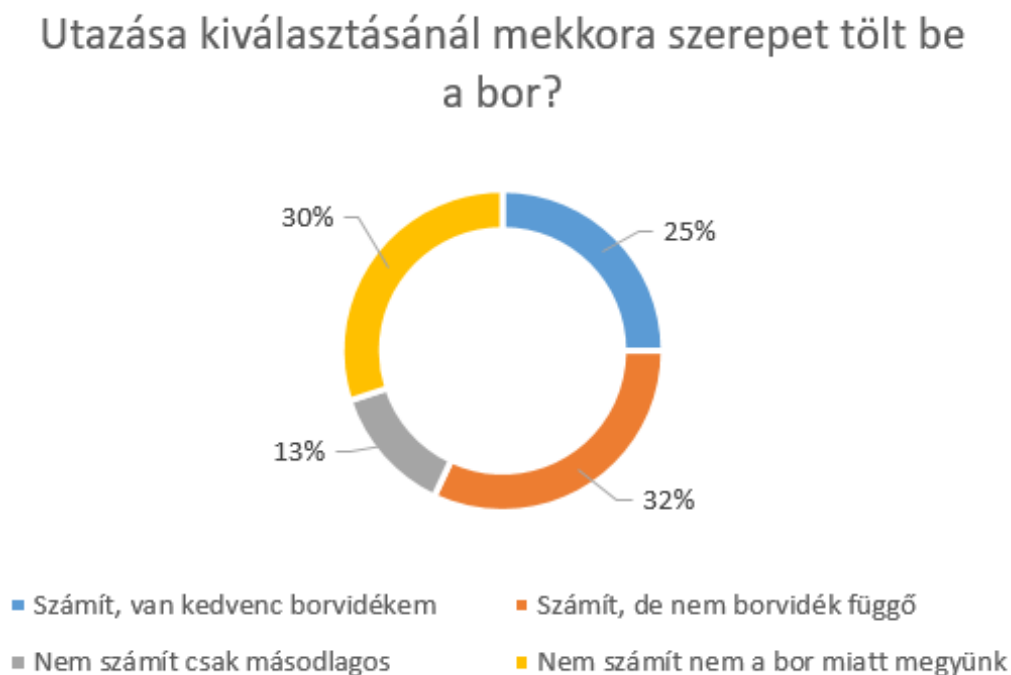
A kérdőívem második felében arra kerestem a választ, hogy a megkérdezettek milyen gyakorisággal vesznek részt a turizmusban, részt vesznek vagy vettek-e borturisztikai eseményen, milyen szerepet tölt be utazásaik során a gasztronómia, kultúra és a környezet.

Egy egyszerű kérdéssel kezdtem, miszerint milyen gyakorisággal utaznak akár belföldre akár külföldre. A kérdőívet kitöltő 76 ember válaszaiból kiderült, hogy igen nagy az utazási hajlam. A válaszadók 57%-a évente legalább egyszer elutazik pár napra vagy hétre, míg a válaszokból készült összesítés alapján 34% évente akár több alkalommal is elutazik pihenni, kikapcsolódni. A maradék 9% sajnos nem engedheti meg magának ezt a kiváltságokat, vagy éppenséggel nem szeret utazni és részese lenni a turizmusnak.

Ez után áttértem a borturizmus elmeire, hogy az utazás kiválasztásánál van-e befolyásoló szerepe a bornak és a hozzá fűződő eseményeknek. A kérdésekre kapott válaszok kiértékelése során nem lehet azt mondani, hogy egyértelmű lenne a dolog. Megoszlott a válaszadók között, hogy

milyen befolyásoló szerepe van egy- egy borvidéknek, borfesztiválnak vagy éppen borútnak az utazás tervezésében.

Az alábbi diagrammokban szemléltetném a kérdésekre kapott válaszokat.

8. ábra: Saját készítésű diagramm

A diagrammból kiderül, hogy a válaszadók egyharmada rendelkezik kedvenc borvidékkel és ez számít utazásaik kiválasztásánál, valamint egyharmaduknál igen is fontos, viszont nyitottak a különböző borvidékekre. Magasnak mondható azoknak az aránya, akik nem a borok miatt utaznak és nem is tervezik ottlétükbe a hozzá kapcsolódó programokat lehetőségeket.

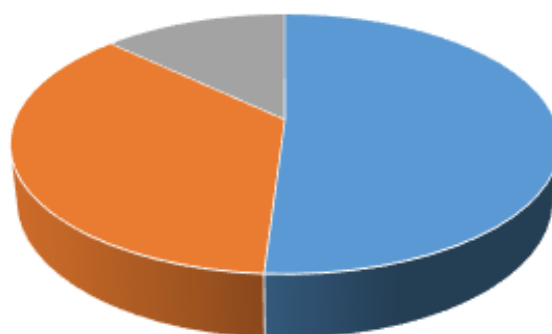
Fontosak-e utazása kiválasztásánál a környékbeli turisztikai látnivalók?

9. ábra: Saját készítésű diagramm

A fenti diagramm szimbolizálja, hogy mekkora szerepet töltenek be egy-egy utazás tervezésekor az úticél környékén található kulturális látnivalók. Mint az látható, a legtöbben az alapján szervezik meg kirándulásukat, hogy milyen lehetőségeik vannak az adott régióban a kulturális örökségek és természeti látnivalók felfedezésében. Vannak, akik ezt háttérbe szorítják és csak a célhelyszínt részesítik előnyben, viszont közöttük is többen vannak, akik hajlandóak megnézni a nevezetességeket.

Utazása szervezésekor fontos-e a sokszínű gasztronómiai kínálat?

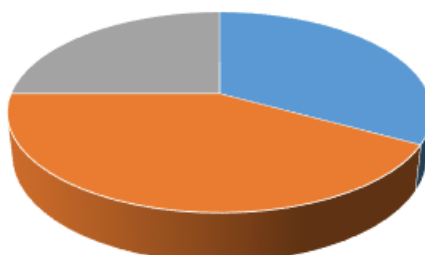

- számomra fontos a sokszínű gasztronómiai kínálat
- csak a szálláshely étterme a fontos
- nem lényeges

10. ábra: Saját készítésű diagramm

Megfigyelhető volt az is a válaszadók között, hogy sokaknak fontos a célpont körüli sokszínű gasztronómiai lehetőség. Ez alapján elmondható, hogy az utazóközönség többsége igényli, hogy nem csak egy bizonyos helyen tudjon fogyasztani, hanem a kirándulása idején minden nap máshol, más jellegű és hangulatú étterembe látogathasson el.

Részt vett-e már a Balaton körüli borutak egyikén?

- Igen, részt vettem már balaton körüli borúton
- Nem, de tervezem, hogy elmenjek
- Nem és nem is érdekel

11. ábra: Saját készítésű diagramm

A következő kérdésben a borutak iránti érdeklődésre voltam kíváncsi. Meglepően a válaszadók többsége részt vett már a Balatoni borrégió egyik borútján, vagy érdeklődését fejezte ki

iránta. A borturizmus szempontjából ez nagyon is lényeges tájékoztatás, amelyből levonható az a következtetés, hogy van jövője a borutaknak és egyre nagyobb az érdeklődés irántuk. Ezek alapján érdemes időt és energiát fektetni a borutak fejlesztésébe, hogy még több látogatót vonzanak.

A kérdőívem harmadik egyben lezáró szakaszában a borrégióhoz kapcsolódó fesztiválokról kérdeztem az érintetteket, valamint arról, honnan értesülnek a turizmussal és a borturizmussal kapcsolatos eseményekről.

Meglepő módon sokakat vonz a térségben rendezett borfesztiválok és borhoz kapcsolódó események kavalkádja. A kitöltők életkora alapján a 18-45 év közötti korosztály volt az, aki a legnagyobb érdeklődést mutatta az események iránt, és az is kiderült a válaszok elemzése után, hogy egy évben több hasonló tematikájú rendezvényre, fesztiválra is ellátogatnak a Balatoni borrégióban. Ez alapján levonhatjuk a következtetést, miszerint igenis életképes csomagnak számít a borfesztivál, melynek gazdaságélénkítő hatása van, valamint összekovácsolja a régió borászatait, szállásadóit és vendéglátóit.

Továbbiakban arra a kérdésre, hogy honnan értesül az eseményekről, az időszerű programajánlatokról a válaszadók 68%-a jelezte, hogy az internet és a közösségimédia különböző felületeiről szerez információt. A digitális tér mellett a kitöltők 27%-a jelezte, hogy televíziós műsorokból és hírverésekből értesül utazási és programajánlatokról. Emellett elenyésző számban válaszolták (5%), hogy Tourinform irodáktól utazásszervező és programajánló cégektől szereznek tudomást a lehetőségekről.

Zárásként, megkértem a kérdőív kitöltőit, hogy fejtsek ki véleményüket, mit gondolnak a Balatoni borrégió borturizmusáról. A válaszadók 90% a borfesztiválokat jelölt meg válaszában, és elenyésző számban voltak azok, akik a fesztiválok mellett kiemelték a borvacsorákat, boresteket, borbírálatokat és borutakat.

A kérdőív eredményei alapján elmondhatom, hogy jelen van a turizmus ezen ága a balatoni régióban, szépen bontogatja szárnyait, viszont még sok lehetőség és kiaknázatlan terület rejlik benne. Még mindig nem megfelelő a marketing koncepció, ahogy a válaszokból is kiderült az emberek a borfesztiválokkal azonosítják a borturizmust. A borkóstolók, pincelátogatások és borutak iránti érdeklődés felfelé ívelő ágba van, viszont ahhoz még nem eléggé, hogy teljesen önálló turisztikai csomaggá váljon.

3.6. Borfesztiválok turisztikai és gazdasági hatásai

„Fesztiválnak nevezhető minden olyan – egy vagy több téma köré szerveződő, rendszeresen megrendezésre kerülő, egy vagy több helyszínen történő, meghirdetett programmal rendelkező kulturális, művészeti, gasztronómiai, sport vagy egyéb – eseménysorozat, amelynek célja, hogy közönsége részére kiemelten színvonalas, értékközvetítő, minőségi, ismereteket is bővítő és egyben szórakoztató, szabadidős közösségi élményt nyújtson.” (Magyar Fesztivál Szövetség)

A fesztiválok, nagyrendezvények, turisztikai attrakcióként rendkívül jelentősek, ugyanis a belföldi vendégek mellett rengeteg külföldi vendéget is az országba vonzanak. A fesztiválok kulturális igényeket elégítenek ki, meghatározott településhez vagy térséghez kapcsolódnak, amivel hozzájárulnak a település imázsának fejlesztéséhez, valamint növelik a helyszín turisztikai értékét, ismertségét. Általában nagyszámú látogatót vonzanak és időszakosak, a legtöbb fesztivál a főszezonban, májustól szeptemberig kerül megrendezésre. A fesztiválok, csak úgy, mint a turizmus összes ága, multiplikátorhatást fejtenek ki a gazdaságra. Növelik a szálláshelyek, a vendéglátóegységek, a kereskedelemben dolgozók és a különböző szolgáltatást nyújtók bevételeit, emelkedik a foglalkoztatottak száma és elősegítik a térség fejlődését.

Helyszín szerinti csoportosításban léteznek helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi fesztiválok. Időintervallum alapján megkülönböztetünk egy illetve több napos, egy hetes vagy több hónapon át tartó fesztiválokat. Talán a legmeghatározóbb szempont a csoportosítás során a fesztivál témája. Manapság rengeteg különböző fesztivállal találkozhatunk. A szervezők elsődleges célja, hogy az összes társadalmi csoport igényeit megpróbálják kielégíteni, ezért rendkívül változatos a felhozatal a fesztiválok világában. A zenei fesztiváloktól kezdve a filmfesztiválokon és a gasztronómiai fesztiválokon át a népművészeti fesztiválokig minden megtalálható.

Ebbe a csoportba tartoznak a borfesztiválok is. A balatoni régióban bőven akad borral kapcsolatos rendezvény a májustól október végéig tartó időszakban. Szinte minden borvidéken rendeznek olyan eseményt, fesztivált, mely a borfesztivál nevet kapja. Ezeknek a rendezvényeknek elsődleges célja a térség idegenforgalmának növelése és gazdasági hatásának kihasználása. Mint az már fentebb említésre került rengeteg embert mozgatnak meg az efféle események, így mindenki szeretne részesedni belőle.

Évek óta dolgozom a rendezvények világában, így testközelből látom és tapasztalom a gazdasági vonzatát és turizmusra gyakorolt hatását a borfesztiváloknak. A tapasztalataim alapján kijelenthetem, hogy a zenei fesztiválok után a borfesztiválok vannak a második helyen a gasztronómiai fesztiválokkal holtversenyben. Általában kéz a kézben járnak, mivel bor ne lehet étel nélkül és ez igaz fordítva is. A balatoni régióban rendezett fesztiválokon elengedhetetlen a bor

megléte. Bárhol jártam eddig, mindenhol azt tapasztaltam, hogy a rendezvényre kilátogató vendégek keresik, sőt igényli a borokat, főleg a balatoni borokat. A vendégekkel való beszélgetések során azt a következtetést vonhatjuk le, hogy ha már a Balatonon vagyunk, akkor balatoni bort igyunk.

Ez egyfelől jó dolog, mert ezzel nő a helyi termelők forgalma és gyarapodik hírnevük, viszont negatív hatása is van. Ez a vélekedés azt árulja el, hogy nem azért jönnek, mert a balatoni borászok remek borait, borkészítési hagyományait és kultúráját szeretnék megismerni, hanem kötelezőnek érzik a régió borainak fogyasztását, mert hát itt vagyunk.

Turizmusra gyakorolt hatása igen kedvező a borfesztiváloknak. A legtöbb már évek óta kerül megrendezésre így előre lehet készülni a vendégforgalom lebonyolítására. A szálláshelyek a rendezvény idejére külön csomagajánlatokkal készülnek, hogy minél több vendéget tudjanak elcsábítani magukhoz. A vendégéjszakák növekvő tendenciája évről évre kimutatható, köszönhetően a jó marketingnek, a fesztivál jó hírének és a borászatok kiváló termékeinek.

Gazdaságra vonatkozó hatásukat leginkább úgy jellemezném, hogy azok a vendégek, akik kilátogatnak egy borfesztiválra és a fesztivál ideje alatt megszállnak, bármi féle szálláshelyen nagyban növelik a térség bevételét. Az elmúlt években érezhető volt az érzékenységi csúszka a vásárlók körében, viszont azok, akik közvetlen e célból látogatnak el a térségbe, azok költenek.

4. Vizsgálati eredmények és kiértékelésük

4.1. Magyarországi borutak

Mi is az a Borút? A Borút egy olyan bejárható kistérség, mely a borturizmus és a falusi turizmus fejlesztésének segítségével hatással van a helyi gazdaság élénkülésére. Előmozdítja a minőségi bortermelést, és helyzetbe hozza a családi vállalkozásokat. A Borút egyfajta iskolája a borkultúrának, mely tudás hozzájárul az életminőség javításához. (Dr. Tóthné Igó Zsuzsanna, 2014)

A tematikus utak fogalma: Természeti és mesterséges attrakciók egy adott téma köré építése, emellett a fenntarthatóság elveinek figyelembevétele. Ismeretszerzési, szórakozási, kikapcsolódási lehetőséget biztosítanak (Puczkó-Rácz, 2000), szolgáltatások kapcsolódnak köré, gazdasági, társadalmi és kulturális hatás növekedésével járnak.

A borvidékeken megszervezett borutak elsődleges célja a borkultúra és a bortermelés fejlesztése, a borvidékeken termelt, minőségi borok értékesítése, valamint a borturisztikai kínálat bővítése. A borutak szoros kapcsolatban állnak a falusi turizmussal, ugyanis bemutatják a turistáknak a vidéki életmódot, a termelési eszközöket és a fenntartható fejlődés jegyében megőrzik a vidéki jelleget. A borutak idegenforgalmi kínálatának alapja a bor, de sok más szolgáltató gazdasági szempontból szorosan kapcsolódik hozzá, úgy, mint a borászok, pincészetek, a szálláshely-szolgáltatók, a vendéglátók, a kereskedők, valamint a múzeumok.

A borúton a látogatók megismerik a helyi termék előállításának fázisait, megkóstolják a termelők borait, ismerkednek a történeti, kulturális háttérrel. Turisztikai rendezvények szüret, borfesztivál, borárverés, borrendi ceremónia bemutatja a helyi hagyományok tovább élését.

A borúthoz szorosan kapcsolódik a szállásadás, a kikapcsolódás, ismerkedés a tájjal, ételekkel, valamint a kommunikációs lehetőség a lehetséges vásárlók felé.

A borutak típusai:

- Klasszikus borút: konkrét bejárható útvonallal rendelkező túra, meghatározott megállóhelyekkel
- Tematikus borút: előtérbe kerül a borokon kívül a kultúra, a természet és a gasztronómia
- Nyitott borút: egy nem előre lefixált útvonalon történő túra, ahol a kostoló helyszínek és megállók laza hálózatban kapcsolódnak össze

A borút kialakításának először fel kell építeni egy alap vázat, amire lehet építeni a programokat, útvonalat, helyi értékek megismertetését. Az alap vázat általában egy borútnál az alábbi „összetevők” alkotják:

- Szőlő, mint maga a növény
- termőterület, dűlő
- a termés
- a bor, mint végtermék és élvezeti érték

Ha megvan az alapváz, akkor elkezdhet kezdeni felépíteni köré a programokat. A programok közé tartozik a termőterület megismertetése, az itt megtalálható pincészetekről összeállított tájékoztató füzet, helyi értékek, a régióhoz kapcsolódó hagyományok látnivalók összekapcsolása, gasztronómia és bor által nyújtott szolgáltatások alkotják az összetett terméket. Így egységesen sokkal inkább piacképes a látogatók számára, mintha csak magát a bort tennénk a középpontba körítés nélkül.

Borutak tekintetében hazánkra a következő felépítés a jellemző: középpontban maga a vidék áll, annak földrajzi elhelyezkedése és a hozzá kapcsolódó természeti adottságok. A program alapvázát a bor és területen működő pincészetek adják. A kijelölt útvonalat végig járva megismerhetjük a helyi borkultúrát, a gazdák szőlőskertjeit, betérhetünk a pincékbe belesni a mindennapi folyamatokba, palackozó üzemek látogatása, ahol megismerhetik a helyi termékek előállítási folyamatait. Minden megállónál összefonódik a bor és a gasztronómia, borkostolóval és általuk kínált ingyenségekkel fogadják a túra résztvevőit. A túra folyamán megismerhetik a környék történelmi hátterét, betekintést nyerhetnek a mindennapokba és a helyi rendezvényeken (borfesztiválok, szüreti vigasság) átélhetik a hagyományokat.

Magát a végterméket, a bort remek vonzerővé lehet építeni köszönhetően a hozzá kapcsolódó úgymond kiegészítő szolgáltatások révén. Ezt a jelenséget jól mutatják a hazai borhotelek, melyek teljesen egyedülállóak Magyarországon. Ezekben a szállodákban minden a borok köré van építve, a szobák kialakításán át a wellness programokon keresztül a menüsorokig, minden magába foglalja az adott vidék jellegzetességeit a helyi borok köré építve.

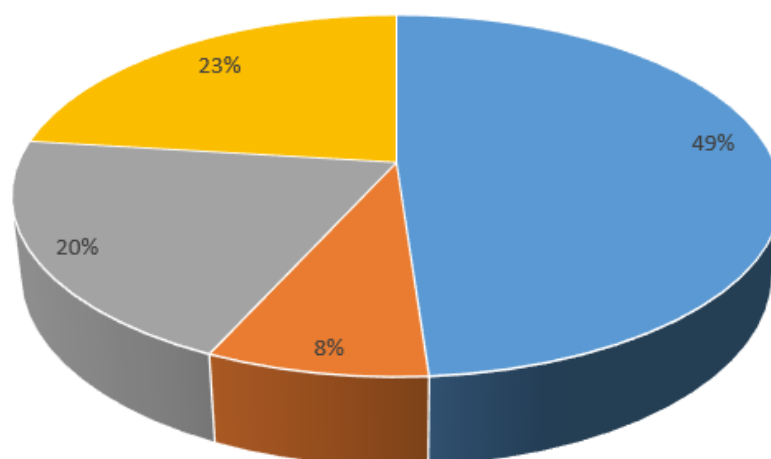
12. ábra: Balatoni borutak állomásszám szerinti megoszlása (<https://www.balatoniborut.hu/>, <https://www.delbalatonibor.hu/>, https://www.badacsony.com/badacsonyi_borvidek/)

Borút	Állomásszám	Borvidék
Badacsonyi borvidéki borút egyesület	41	Badacsonyi borvidék
Da Bibere borút egyesület	14	Balatonfelvidék
Csopak környéki borút egyesület	29	Balatonfüred-Csopak borvidék
Cserszegi fűszeres nemzetközi borút egyesület	14	Zalai borvidék
Dél Balatoni borút egyesület	36	Boglári borvidék
Zánka-Nivegy völgyi borút egyesület	24	Balatonfüred-Csopak borvidék
Balatonfüred és környéke borút egyesület	34	Balatonfüred-Csopak borvidék
Összesen:	192	

A Balaton körül borutak egyedi turisztikai termékeket kínálnak a turisták számára. A fent látható táblázat összefoglalja a borutak állomásszám szerinti megoszlását. A borutak állomásai között megfigyelhető, hogy rendkívül széles a kínálat, különböző szálláshely-típusok, vendéglátóegységek, lovardák, tájékozási pontok állnak a turisták rendelkezésére, akik a programok által jobban megismerhetik a borvidékeket, a Balaton térségét, valamint a régió minőségi borait.

Megvizsgáltam az egyesületeket aszerint, hogy milyen arányban vannak jelen az egyes borvidékeken. Az alább látható táblázat és diagramok jól mutatják, hogy a települések és az állomások számát tekintve is a három egyesületet magába foglaló Balatonfüred-Csopak borvidék nyújtja a leggazdagabb kínálatot, összesen 87 állomásra térhetnek be a borút résztvevői. Ezután eltérő a sorrend az állomásszám megoszlása szerint. Az állomások számát tekintve a Balatonfelvidéki borvidéken 14, a Balatonboglári borvidéken 36, a Badacsonyi borvidéken pedig 41 borúti állomás található.

Borutak állomásszám szerinti megoszlása borvidékenként

■ Balatonfelvidéki borvidék ■ Badacsonyi borvidék
■ Balatonfüred-Csopak borvidék ■ Balatonboglári borvidék

13. ábra: Saját készítésű diagramm

5. Következtetések és javaslatok

Javaslat a borturizmus fellendítésére

Dolgozatom eddigi részében bemutattam a Balatoni borrégió természeti adottságait, hagyományait, az itt működő borászatok tevékenységét, gasztronómiával foglalkozó vállalkozások és a bor kapcsolatát valamint a tó körül rendezett fesztiválokat. Meglátásom szerint a térség bővelkedik turisztikai adottságokkal, jelen van a borturizmus, viszont csak egyes részeit járja át teljesen. Javaslatom az lenne, amit a továbbiakban bővebben is kifejtenék, hogy egy összetett borturizmusra épülő marketing stratégia és összefogás nagyban lendítené előre a dolgot.

Véleményem szerint a cél az lenne, hogy a már kiépült borutakat szélesebb körben kiterjeszteni, további borászatokat bevonni. Amennyiben megvalósul a bővítés, mindenképpen szálláshelyek bevonást is kezdeményezném, hogy a vendégek nem csak egy napos programban gondolkodjanak, hanem foglaljanak egy vagy több éjszakát az adott vidéken. Ebbe a szerveződésben meghatározó szerepe lenne a gasztronómiának, mivel egy jó bor mellé finom ételek elengedhetetlenek.

A legfontosabb az lenne, hogy azok a vendégek, aki a Balatoni régió borvidékeire utaznak nem csak egy bizonyos helyre összpontosított gasztronómiai és borászati tevékenységet ismerjék meg, hanem a különböző borvidékek kultúráit, borászatait és komplett kínálatát ismerjék meg. A vendégéjszakát számának növelésével a vendég jobban megismerné a borvidék kincseit, egészebb képet kapna a vidékről és az ott tevékenykedő emberekről.

A cél az lenne, hogy olyan komplett utakat, szervezett túrákat kialakítani, ahol a kiindulási pontból elindulva a végső állomásig az adott borvidék és régió kincseit, adottságait és borászatait és a teljes kínálatot megismerné a vendég.

A belföldi turisták mellett fontosnak tartom a külföldi borkedvelő vendégek bevonása a hazai borturizmusban. Ennek érdekében utazási irodák és idegenvezetők közreműködésével idegen nyelvű túrákat kialakítani vidékek megismertetésére.

A Régió vidékein megrendezett programok hozzávetőleg egységes tematika alapján való kidolgozása, a borfesztiválok összekapcsolása valamilyen formában úgy, hogy megőrizték sajátosságaikat. Ezzel lehetne igazán ösztönözni az összefogást a Balaton körüli turisztikai résztvevők és borászatok között.

Az összeállított programcsomag lényege a bor, a gasztronómia és a kultúra bemutatása mellett a szezonálástól való elrugaszkodás lenne. A program kialakításánál a változatosság és az évszakokhoz köthető munkálatok bemutatása lenne a fő esemény egybekötve a szálláshelyekkel és a gasztronómiával valamint a vidék bemutatásával. Tavasszal a metszés és a pincemunkálatok

bemutatása lenne, nyár végén és kora ősszel a szüretelés és borkészítés fázisainak bemutatása. Késő ősszel, a helyi vendéglátósokkal és szállásadókkal együtt a Márton napi újbor és liba ünnepen lenne a hangsúly, míg télen már a havas táj és az elkészült újborok kóstolása kerülne előtérbe.

E cél megvalósítására alapítani kellene egy szervezetet, vagy egyesületet, melynek feladatköre a Balatoni borrhégyó borturizmusának a kezelése, összefogása és kontrolálása lenne. A fent említett szervezeti egység működését szeretném bemutatni, hogyan gondolnám a működését.

Hasonló módon működne, mint a Balatoni borrhégyós tanács, viszont a borvidékek borászatainak érdekvédelme mellett a főbb feladatkör a turizmusra épülne és a marketingre. Megvalósításához fontos, hogy egy olyan alapot kell kidolgozni, ami hívogató lenne üzleti szempontból a borászatoknak, szálláshelyeknek, éttermeknek és utazás szervezőknek, valamint a helyi látványosságok és kulturális élet résztvevőinek. A legnagyobb feladat a tó két oldalának összehangolása lenne. Mivel különböző adottságokkal rendelkezik az északi part és a déli part így különböző stratégiát kellene kidolgozni, hogy a lehető legjobban ki legyen emelve azok a sarkalatos pontok, amiből el lehet indítani a folyamatot. Ehhez fontos szakemberek bevonása és a résztvevő vállalkozások megnyerése, hogy jövedelmező lesz számukra

Ha ezt az akadályt sikeresen át lehet lépni és sikerül bevonni a kérdéses résztvevőket, mindenki számára előnyös tagságot kell biztosítani, ahol a tagok egyenlő résztvevői az egész folyamatnak. Fontos az egység és egyenlőség, hogy ne legyen széthúzás, hanem a közös cél legyen mindenki szeme előtt.

A közös cél, a Balatoni borrhégyó szezonálisának átlépése és egy egész éves vonzó borturisztikai célponttá válás lenne, mint belföldön, mint a külföldiek körében.

Vezetőségbe minden ágazat köréből választás útján kerülnének be a tagok meghatározott időre. Működéséhez át lehetne emelni a már meglévő szervezetek tevékenységének alapjait, mint a Dél balatoni borút egyesületműködése, Badacsonyi szakvezetési bortúrák összeállítása valamint a Borrhégyós tanács működése.

Közös célok megfogalmazása fogja kialakítani a marketing stratégia alapvázát. Ez lehetne régiókra specifikus, kiemelve a természeti látnivalókat, hagyományokat, ami a legnagyobb vonzerő, amire lehet építkezni. E köré kell építeni a borutakat, rendezvényeket, eseményeket, résztvevő állomásokat.

Közösségi médiás felületeken való megjelenés tökéletes kiindulási pont lehetne, főleg a mai interneten „élő” társadalomra tekintve, emellett hirdetések készítése, turisztikai szaklapokban való megjelenés, Tourinform irodák bevonása, szálláshely kezelők részvétele.

Ahhoz, hogy ne csak a borok kedvelőinek szűkebb csoportját szólítsa meg a kampány, fontos a rendezvények, fesztiválok szervezése, hogy azok is kedvet kapjanak a borra irányuló

programokon. A jelenleg is megrendezésre kerülő fesztiválok mellé olyan rendezvények létrehozatalát javasolnám, ami tükrözné az egységet, az összefogást.

Egy „Balatoni bor roadshow” jellegű eseménysorozat több állomással máris megoldást kínálna a szezonális leküzdésére. Tavasztól egészen késő őszig egy 8 állomásos esemény sorozattal le lehetne fedni az egész évet. Minden helyszínen egy adott régiót, vidéket fogna össze, ahol az arra a területre jellemző hagyományokat, kultúrát, ételeket és borokat emelné ki, egy –egy jelesebb naptári nappal, hosszú hétvégével egybekötve.

6. Összefoglalás

Dolgozatom célja az volt, hogy bemutassam a Balatoni borrhéiót, annak értékeit, amelyek nem csak a környezetre és a kultúrára összpontosul, hanem a régióban jelen lévő borturizmusra és a hozzá kapcsolódó gasztronómiára. Fontosnak tartom, hogy a turisták ne csak a tó partvonalának vonzásából lássák a vidéket, hanem annak borturisztikai értékeit is észrevegyék. Lássák az ott élő és dolgozó embereket, kik rengeteg energiájukat fektetik abba, hogy a hagyományokat megőrizve legjobb tudásuk szerint minőségi szolgáltatást és termékeket nyújtsanak.

Fő témája a dolgozatomnak a borturizmus jelenlegi helyzete és annak fellendítése volt, melyhez vizsgáltam a jelenlegi programokat és a marketing stratégiát, valamint annak kialakítását. Fontosnak tartom egy egységes stratégia kidolgozását, mert önmagában a különálló borutak és események, nem tudják kellő képpen képviselni a turisták körében a régiót. Első sorban az egység és az együtt való működés a legfontosabb. Ez után szükség van az összetett stratégiára, jó marketingre, ami kihangsúlyozza az értékeket.

A borturizmus egy irányvonalnak nevezhető ma Magyarországon, ami szoros kapcsolatban áll a gasztro turizmussal. Egyre nagyobb körben érdeklődnek a minőségi és jó borok iránt. Borturizmus helyzetét tekintve jó kiinduló ponttal rendelkezik az ország, mivel nagy múltú borkészítési hagyománnyal rendelkezünk. Ahhoz, hogy a borászat át tudja adni a vendégek számára a borok iránt mutatott szenvedélyét, szükség van egy jól kidolgozott és működő borturizmusra. Vagyis ahhoz, hogy megismerjék a borászatokat és a termékeiket kiemelendő szerepet képvisel a borturizmus. Vannak, akik nem csak a végterméket keresik, hanem a készítési folyamatokra, és a helyszínre is kíváncsiak. A borturizmus révén lehetőség nyílik rá, hogy részeseivé váljunk a teljes folyamatnak, melynek végterméke a palackba zárt nedű.

Javaslataim közé tenném az egységes marketing stratégia kialakítását, a borrhéio egységesítése, valamint borutak kialakítása és figyelemfelkeltővé tétele. Emellett a borokkal kapcsolatos fesztiválok és rendezvények fontosságát szeretném kiemelni, melyek nagyban hozzájárulnak a régió és a vidékek borászatainak megismertetéséhez. A javaslatom alapján megvalósuló szervezeti egység képes lenne összefogni a vidékeket, egységesíteni a Balatoni borrhéio marketingjét, valamint vidéksspecifikus programokkal növelné a borturizmus szerepét a Balatonon.

Ezzel lehetővé válna a szezonalitástól való elrugaszkodás, az év bármely részében vonzó célponttá válna a terület, valamint a Balatoni borrhéio borturizmusa mindenki számára ismertté válna.

7. Szakirodalom jegyzéke

Bacsi Zs, Kovács E, Lőke Zs: Destination management in health, wine, and equestrian tourism, Keszthely, 2021

Bede Béla: Magyar borvidékek, 2013, Corvina kiadó kft.

Bényei Ferenc: Szőlőtermesztés, Mezőgazdasági kiadó. 1999, Bp.

Csoma Zsigmond: A szőlő és a bortermelés története, Eger, 2012

Dlusztus Imre: Balaton borrégió, Szeged, 2015

Dr. Bodnár L. – Borvidékek a kárpát medencében, Bodnár és Társa, 2007, Eger

dr. Harsányi Dávid: Hazai borturizmus kutatás, Magyar bor személyesen, 2021

Dr. Szabó Géza: Borturizmus és a tájegységi hagyományos termékek gazd.fejlesztő hat. Bp. 2002

Dr. Várhelyi Tamás: A borturizmus lehetőségei, gasztronómia a borturizmusban

Dula Bence: Borminősítés, Borgasztronómia, Borhungarikumok és Gallikumok, 2012

Étterem- és Borkalauz, Alexandra kiadó, Pécs, 2008

Herczeg Ágnes, Pánczél Andrea (2014): Borról neked, Libri kiadó. Budapest

Magyar borutak, Alinea kiadó, 2012

Mészáros Gabriella, Rohály Gábor: Magyarország híres borvidékei, Eger, 2012

Mező Ferenc: Bormarketing, Borkultúra központ kiadványai, Eger, 2012

Mihalkó Gábor: Turisztikai terméktervezés és fejlesztés, 2011, Pécsi Tudományi egyetem

Molnár-Polányi Petra(2012): Magyar borutak, Libri kiadó Budapest

Oroszi Viktor György: Szőlő, bor, turizmus, Pécs, 2015

Tóthné Igó Zsuzsanna: Tematikus utak- borutak, Eger, 2012

Török S. és Mercz Á. - Magyar borkultúra, Mezőgazda Kiadó, 1995, Budapest

Turizmusgazdaság a Balaton Idegenforgalmi régióban, KSH, 2016

Internetes források:

INTERNET1: <https://www.kochboraszat.hu/balaton-borregio>

INTERNET2: <https://www.balatoniborregio.hu/>

<https://badacsonyinfo.hu/badacsony-hotel/>

<https://www.badacsony.com/borturak/szakvezeteses-borturak-badacsonyban/>

<https://www.delbalatnibor.hu>

<https://www.vinoport.hu/aktualis/magyar-borfogyasztasi-szokasok/465>

https://turizmusonline.hu/gasztro/cikk/szakmai_nap_a_borturizmus_jegyeben

https://turizmusonline.hu/gasztro/cikk/borutak_helyett_borosvenyek

<http://zalaiborut.hu/szolohegyi-piknik/>

<https://mtu.gov.hu/cikkek/balaton-turisztikai-terseg-1920/>

8. Mellékletek

NYILATKOZAT

Szakdolgozat nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: MATE DÁVID
A Hallgató Neptun kódja: FM 1375
A dolgozat címe: A Balutani Donégyi bontalmazása
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Székelyi tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

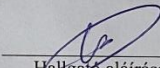
Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitóri rendszerébe.

Kelt: 2023 év 05 hó 08 nap

Hallgató aláírása

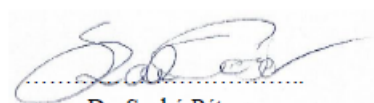
NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Szakdolgozatot záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Keszthely, 2023. év 05. hó 8. nap

Dr. Szabó Péter
belső konzulens

Kérdőív a Balatoni borrhéió borturizmusáról

[Ide írhat]

Bakos István szálláshely tulajdonos

1. Mi a véleménye a Balatoni borrégió turizmusáról, az elmúlt évek tapasztalataiból?
Szervesen kapcsolódnak a boros programok a Balatonhoz látogatók egyéb programjához.
2. A Covid járvány milyen változásokat hozott a borászatok életében, valamint miként tudtak alkalmazkodni a megváltozott turizmushoz?
Mint minden egyebet, ezt is erősen sújtotta, elektronikusan tájékoztatták vevőiket boraik alakulásáról (új évjáratok, új fajták, akciók) személyes házhozszállítás.
3. Ön szerint milyen mértékben tud érvényesülni a borturizmus a Balatoni régióban?
A Balaton kedvelt úticél, színesebbé vonzóbbá teszi. Lehetőség az elő, ill. utószezon programkínálatához.
4. Milyen szolgáltatásokat keresnek elsősorban a vendégek?
Különösen a régióra jellemzőket.
5. Mennyire tartják fontosnak a vendégek a bor, a gasztronómia és a szálláshely együttes meglétét?
A gasztronómia szerves része a bor, a régió borai. A szálláshelyen megtalálja mindezeket, kedvező a megítélésük.
6. Az Ön tapasztalatai alapján, milyen pluszszolgáltatásokat keresnek/igényelnek a vendégek egy borászattól?
Naprakész tájékoztatást a környéken igénybe vehető lehetőségekről, éttermek, egyéb kulturális programok, sport és szabadidős lehetőségek.
7. Milyen hatással vannak a borturizmusra a nyitott pincék események és a borutak?
Nincs jó tapasztalatom, a szervezők magukat gazdagítják, gyakorlatilag belépőt szednek, és ezért semmit nem adnak. Példának okáért Szent György-hegy hajnalig, 5 000 Ft egy pohár és mindenki oda megy, akit ismer vagy kedvel. Lehúzás volt az egész.
8. Az elmúlt években egyre több borfesztivál jött létre a Balatoni régióban, ez milyen hatással van Ön szerint a borturizmusra?
Napi programok, lehetőség van arra, hogy kis területen megismerkedni több pincészettel, helyi sajátosságok megismerése kóstolása, borban és ételekben egyaránt.
9. A kisebb családi pincészetek miként tudnak érvényesülni a turizmus körforgásában?

Jelentőségét abban látom, hogy a tulajdonos, a borász, a borosgazda jelen van, hitelesen tudja bemutatni saját borait, a régió múltját és jelenét, a szőlőket.

10. Milyen javaslatai, meglátásai vannak a Balatoni borrégió borturizmusával kapcsolatban?

Igényes, kifogástalan vendéglátás, hagyomány és nem az időszerű divat, borban és ételben.

Papp Pincészet kérdőív:

1. A Balatoni borrégió turizmusa az elmúlt évek alatt felszálló ágon van. Bár ez leginkább az északi oldalról mondható el. Borhetek, pincetúrák stb. a déli részen egyelőre nincs akkora keletje, bár szépen lassan kapaszkodik fel az északi oldalhoz.
2. A Covid járvány világszinten nehezítette a borászatok dolgát. Valakinek készlet felhalmozódást eredményezett, ugyanis a boltok, vendéglátóegységek zárva tartása végett nem tudták értékesíteni adott készleteiket. Volt, aki már az érett szőlőtermést sem szedte le, hiszen hely hiányában nem tudta feldolgozni. Ez a akadály talán inkább csak a nagyobb borászatoknak okozott fejtörést, a kicsi borászatok sokkal kisebb készlete még talán kifutott. Akik kicsit előre gondolkodtak, mint Mi is, létrehozták a kiszállítós vásárlást, legkevesebb érintkezéssel és rendelések felvétele után kivittük azt vásárlóinknak. Ennek köszönhetően értékesíteni tudtuk a meglévő készletünket és nem okozott a járvány nagyobb fennakadást. Sajnos a borkóstolók ebben az időszakban nem sűrítették a naptárunkat, de így is akadt egy-egy vállalkozó csapat, akiket fogadhattunk.
3. Megfelelő kezekben, megfelelő marketinggel tökéletesen szerepelne. Ahol már van egy kiépített turisztikai attrakció lásd: Badacsony, ott sokkal nagyobb a vonzása is a turizmusnak. Ami szerintem hiányzik a déli szekcióból az a megfelelő marketing. Egy jól átdolgozott program, látványosság nagyban hívogató lenne a bort kedvelő emberek számára.
4. A bort kedvelő emberek, turisták jelen észrevétel szerint, inkább a kisebb családiasabb borászatokon való borkóstolót keresik. Étellel, borkorcsolyával egybekötött borkóstolóra van igény a legtöbbször a Mi esetünkben. A természet közelsége jellemzően fontos a hozzánk látogató csoportoknak.
5. A bor és gasztronómia párost jóval fontosabbnak tartják együttes megjelenésben. A szálláshely elenyésző. Természetesen jó ha biztosítani tudja valaki, bár egy transzferes segítségnyújtás kiküszöbölheti ezt az akadályt. Amennyiben van ilyenre lehetőség, a vendégek szívesen élnek vele és így lényegtelenné válik az, hogy a szálláshely máshol van. A Mi esetünkben még nem fordult elő az, hogy valaki úgy keresett volna borkóstolós programot, hogy a szálláshely szintén a borászatnál legyen.

6. Ami szerintünk fontos az egy gyermek, állatbarát környezet, nagy hangsúly van a borkóstolón kívül a gasztronómián. Akár hideg vagy meleg ételre mindig igénye van az idelátogatóknak. Ha valaki borkóstolós programot keres, az általában nem igényel és nem is vár el egyéb szolgáltatást, hiszen a borokért, a kikapcsolódásért, az ezekből megszerzett élményekért jön.
7. Nagyon jó hatással vannak. Lehetősége van az embernek még közelebbről betekintést nyerni a bor mögé. A helyre ahol készül, és ahogy készítik a bort. Ott ahol egy helyen több borászat is található egy jól beszélgethető hegyen, nagyszerű programnak bizonyosul.
8. Szintén jó lehetőség lehet egy bort kedvelő ember számára, hiszen ha lakhelyének városában/ falujában egy rendezvény keretein belül több magyarországi borászat is jelen van, előbb találkozhat más borokkal, ízekkel, borászatokkal mintha neki kéne elutaznia egy-egy borrégióba. Kisebb helyi borászatok számára is előnyös egy borfesztivál, hiszen könnyedebben tudja megismertetni az emberekkel termékét és nem utolsó sorban egy nagyon jó hirdetés is lehet számukra. A borturizmus számára is nagyon előnyös, hisz minél több specifikus borfesztivál alakul annál előbb kerül még jobban a köztudatba a minőségi borfogyasztás kultúrája.
9. Természetesen sokkal nehezebb dolguk van a már nevesebb borászatokkal szemben. Egy nagyobb borászatnak már országos neve van, míg a kisebb borászatoknak csak a környékén élő emberek ismerhetik jobban. Ha egy kisebb borászat kitartóan marketingeli magát, minőségi bort állít elő és türelmesen halad évről évre, egyre jobban a köztudatba juthat. Egy biztosan kiépített vevőkörrrel szintén meg tudják állni a helyüket, és ha jó, amit átadnak, az oda látogatóknak tetszik, amit kapnak, hírért vihetik a borászatnak és így juthatnak még előrébb ők is.
10. A Balatoni borrégiónak borturizmusát a Déli partszakaszon lévő borvidéken lehetne erősíteni. Az emberek nagy része csak a Balatonboglár és környéke borait ismeri jobban és nem is tudja, hogy van ezen is túl. Balatonboglár környéke se hasonlítható össze Balatonfüreddel vagy akár a Badacsonyi környékével. Véleményem szerint ezen a régióban egy jól kidolgozott marketinggel, programokkal bővülve felkapottabbá válhatna. Ennek a régióknak az egészében készítenek olyan minőségi, érdekes, gyümölcsös borokat, mint bármelyik nevesebb borvidéken.